

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
Նախադրյալ	3
Նախապայմաններ.....	3
Գործընթաց և գործիքներ.....	4
Գործընթացային քայլ 1. Նախապատրաստական գործողություններ.....	4
Գործընթացային քայլ 2. Ծրագրի ներկայացում/հետաքրքրվածության սահմանում.....	4
Հանդիպում 1. Ծրագրի ներկայացում.....	4
Հանդիպում 2. Համայնքային ակտիվ խմբերի /ՀԱԽ-ի/ ստեղծում	5
Հանդիպում 3. Հանդիպման արդյունավետություն	6
Գործընթացային քայլ 3. Համայնքի մասնակցային վերլուծության ներկայացում.....	8
Ծրագրի ղեկավարման շրջան.....	8
Համայնքի քարտեզագրում	8
Հարցազրույցներ: Խրախուսական հարցման և կիսակառուցվածքային հարցազրույցի ձևերի օգտագործում.....	8
Գործընթացային քայլ 4. Խնդրի բացահայտում և առաջնայնությունների հստակեցում	9
Հիմնախնդրի բացահայտում, հիմնախնդրի ընտրություն.....	9
Խոսող պատեր(talking walls).....	10
Իրականացման /օգուտի մատրիցա.....	10
Խնդրի ծառ	10
Զույգ առ զույգ գնահատում	10
Գործընթացային քայլ 5. Լուծումներ, նախագծերի մշակում և ֆոնդերի հայթայթում.....	11
Բացահայտել հնարավոր լուծումներն ու հղել խնդիրները	11
Ծրագրերի մշակման և ֆոնդերի հայթայթման դասընթաց	11
Նախագծերի իրականացում	11
Կարևոր դրույթներ ֆասիլիտատորների համար.....	11
Ֆասիլիտատորի որակավորումը	13
Հաջողության հասնելու խորհուրդներ.....	14
Հավելված 1. մասնակցային տարբեր մեթոդներ՝ մանրամասն բացատրությամբ.....	15
15 բառ	15
Մտքերի գրոհ /Brainstorming/ և դրվագների վերծանում /Storyboarding/.....	15
Համայնքի քարտեզագրում	16
Սոցիալական քարտեզագրում	17
Ռեսուրսների քարտեզագրում.....	18
Արժեքների/օգուտի մատրիցա.....	19
Նախագծերի մշակման չափանիշներ / նմուշ/.....	19
Գյուղական համայնքների ընտրության չափանիշներ/նմուշ/	19
24 - ժամյա ժամացույց	19
Հարցազրույցներ	20

Հարցեր, տեսակներ, հարցաթերթիկ /նմուշ/	20
Հանդիպման արդյունավետության մեթոդներ	22
Հանդիպման հիմնարար կանոններ	23
Արձանագրության ձև	23
Առաջադրման ձև	24
Միմյանց լրացնող գնահատում	24
Միմյանց լրացնող գնահատման օրինակ	24
Պլանավորման մոդել	25
Առաջնայնությունների սահմանման մոդել.....	26
Հիմնախնդիրների ծառ	27
Ծրագրի պլանավորման շրջան	28
Ուժեղություն /SWOT/ վերլուծություն	29
Համաձայնության հասնելու հնարքներ	30
Հավելված 2. Հետխորհրդային երկրներում համայնքային ակտիվ խմբերի ստեղծման հիմնական խնդիրներն ու ներկայացվող առաջարկությունները.....	31

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկական Կարիտասի կողմից իրականացված «Սոցիալ-տնտեսական ինքնակազմակերպում գյուղական համայնքներում» ծրագրի շրջանակում ձեռք բերած և նախկինում համայնքային զարգացման ոլորտում ունեցած փորձը մեծ ազդեցություն են ունեցել այս ձեռնարկի մշակման գործընթացի և մեթոդաբանության ընտրության վրա:

Ձեռնարկում ներկայացված մասնակցային մեթոդաբանությունը և գործիքները կզարգացնեն այս ոլորտում գործող կազմակերպությունների և նրանց անդամների կրթական մշակույթը: Վարվելաձևի նոր մոդելները նախ կձևավորվեն և կամրապնդվեն կազմակերպություններում՝ հանգեցնելով փոփոխության համայնքային պատասխանատվության հանդեպ իրենց վերաբերմունքի մեջ, որն էլ կփոխանցվի համայնքային գործունեության խմբերին: Համայնքների հետ աշխատելիս «նրանց համար» մոտեցման փոխարեն «նրանց հետ»-ի կիրառումը կընդգծի համայնքային անդամների կարևորությունը իրականության փոփոխման գործում: Առկա բոլոր շահագրգիռ կողմերը (տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, կրթական հաստատություններ, բիզնեսներ և այլն) կընդգրկվեն այս գործընթացում:

Թիրախային շրջաններում սոցիալ-տնտեսական պայմանների բարելավմանն աջակցելու նպատակով հետազոտման, պլանավորման և իրագործման թեմաներով դասընթացների շարքի միջոցով կհզորանան տեղական համայնքային գործունեության խմբերի կարողությունները, ինչին կհաջորդեն համայնքային ներգրավվածության և տեղական իշխանությունների հետ համագործակցության գործնական փորձի ձեռք բերմանն ուղղված աշխատանքները:

ՆԱԽԱԴԻՅԱԼ

Հայաստանում գյուղական համայնքների բնակիչները կարող են աշխատել միասին՝ հօգուտ իրենց և իրենց համայնքի, եթե նրանց կարողանան շահագրգռել՝ օգտագործելով մասնակցային մեթոդաբանությամբ դասընթաց: Նրանք կարող են պլանավորել և իրականացնել համայնքային ծրագրեր, օգտագործել ֆոնդեր և փորձություն ձեռք բերելով՝ սկսել ֆինանսների ինքնուրույն հայթայթում:

ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

- Ընտրված ցանկացած գյուղ և գյուղացի կարիք ունի շահադրժման և ընդհանուր հետաքրքրություններ ունեցող առանցքային խմբի: Իդեալական խումբը պետք է ներառի ներկայացուցիչներ գյուղական կյանքի բոլոր բնագավառներից՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններ (ՏԻՄ), դպրոց, բիզնես և սոցիալական կյանք:
- Ծատ կարևոր է հնարավորինս շուտ բացահայտել համայնքի ազդեցիկ անձին կամ անձանց, ովքեր կաջակցեն ծրագրին և կցանկանան օժանդակել ծրագրի մեկնարկին և ընթացիկ ֆասիլիտացիային:
- Գյուղացիներին կարելի է տեղեկատվություն մատուցել ծրագրի վերաբերյալ, և նրանք կարող են դասընթացի պահանջարկ ներկայացնել ծրագրի մանրամասներին տեղեկանալու համար: Դա չպետք է ստիպողաբար լինի: Քանի դեռ գոնե 30-40 գյուղացի ցանկություն չի հայտնել մասնակցելու նախնական հանդիպմանը, հաջողության հեռանկարները մեծ չեն լինի:
- Ապահովել փոքր ֆոնդերի հասանելիություն համայնքային ծրագրերի իրականացման համար:
- Յուրաքանչյուր գյուղում պետք է նշանակվի առնվազն 2 (ցանկալի է՝ 3) դասավանդող (ֆասիլիտատոր): Ըստ իդեալական տարբերակի՝ դասավանդողներից մեկը պետք է լինի նույն համայնքի ազդեցիկ ներկայացուցիչներից: Ֆասիլիտատորներն իրենց ծրագրերը պետք է կառուցեն հստակ ձևակերպված արժեքների վրա, որոնք անհրաժեշտ է պարբերաբար բարձրաձայնել:
- Դասընթացները չպետք է խանգարեն գյուղատնտեսական աշխատանքների օրացույցին:

ԳՈՐԾՆԹԱՅ ԵՎ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

*Տեսե՛ք ՆՇՈՒՄՆԵՐ ՖԱՍԻԼԻՏԱՏՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ բաժինը, ընդհանուր առմամբ գործընթացի վերաբերյալ կարևոր տեղեկատվություն ստանալու համար:

Գործընթացային քայլ 1

Նախապատրաստական գործողություններ - Գյուղերի իդենտիֆիկացիա /ձանաչումը

Գնահատե՛ք պատրաստականությունը և որոշե՛ք.

- Արդյոք գյուղապետը դրական ազդեցություն ունի՞ համայնքում կամ գոնե պատրաստակա՞մ է աշխատելու համայնքի անդամների հետ գյուղի բարելավման համար:
- Կա՞ն արդյոք գործող խմբեր, որոնց գյուղացիները վստահում են:
- Կա՞ արդյոք ընդհանուր հավաքատեղի:
- Ինչպե՞ս են գյուղացիները տեղեկատվություն ստանում, ո՞րն է հիմնական աղբյուրը:
- Կա՞ արդյոք տեղական հասարակական առաջնորդ:
- Եթե հնարավոր է՝ գտնել հետաքրքրված ազդեցիկ անձնավորության, հաջողության հավանականությունը շատ փոքր է:

Յուրաքանչյուր գյուղի համար լրացրե՛ք գյուղի բացահայտման թերթիկը:

Գյուղերի ընտրության չափանիշները.

Ծրագիրն իրականացնողները պետք է նախապես համաձայնության գան ընտրվելիք գյուղերի բնութագրերի վերաբերյալ: Հնարավոր գյուղերի ձանաչումից հետո ծրագիրն իրականացնողները պետք է ընտրեն «հաղթող» գյուղերին՝ հիմնվելով ընտրության հետևյալ չափանիշների վրա՝ բաց, մասնակցային քննարկման միջոցով:

Գործընթացային քայլ 2

Իրականացնել համայնքային հանդիպումներ (1-ից 3 հանդիպում)

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ 1. Ծրագրի ներկայացում (հետաքրքրվածության սահմանում)

Նախապես հայտարարե՛ք առաջին հանդիպման կայանալու մասին

- Կատարյալ մասնակցություն՝ գյուղի չափահասների 10%-ը,
- Նվազագույն մասնակցություն, որն անհրաժեշտ է առաջին հանդիպման հաջողության համար՝ 30 անձ:

Առաջին հանդիպման ընթացքում նկարագրե՛ք ծրագիրը

- *Առաջնորդող արժեքներ.* նկարագրե՛ք արժեքներից յուրաքանչյուրը և փակցրե՛ք նրանց աղյուսակը,
- Օգտագործե՛ք համանմանության (անալոգիա) մեթոդը. նախընտրելի է սովորեցնել ձկնորսություն, քան թե ձուկ տալ,
- Նպատակն է տրամադրել խորհրդատվություն և հմտություններ՝ սեփական ուժերով ռեսուրսներ հայթայթելու համար,

- Ասե՛ք, որ համայնքային սոցիալական խնդիրները համատեղ ուժերով լուծելը պահանջում է որոշակի ներդրում:
- *Օգուտները*. Ինքնահաստատում, վստահություն չներշնչող կամ գոյություն չունեցող արտաքին աղբյուրներից կախվածության պակաս, հմտությունների ձեռքբերում, որոնք կօգնեն կենսական տարբեր ոլորտներում (այսինքն՝ ինչպես աշխատել պաշտոնատար անձանց, գործակալությունների հետ, ինչպես պլանավորել գործողությունները),
- Պատասխանե՛ք հարցերին:

Խնդրե՛ք խմբին խոսել այլ գյուղացիների հետ

- Յուրաքանչյուրը պետք է իրազեկի առնվազն 5 այլ անձանց,
- Գյուղի չափահասների առնվազն 1/3-ը պետք է իրազեկված լինեն ծրագրի վերաբերյալ, և իրազեկվածների մեծամասնությունը պետք է հետաքրքրված լինի ծրագրով:

Պլանավորե՛ք երկրորդ հանդիպումը

- Երկրորդ հանդիպման օրը իդեալական տարբերակով պետք է լինի առաջին հանդիպումից հետո ընկած 10 օրերի ընթացքում,
- Նախորդ հանդիպմանը ներկա խումբը ու հետաքրքրված ուրիշ կողմեր պետք է մասնակցեն, Մասնակիցներին պետք է ասել ժամանակին գալու և ժողովին ամբողջությամբ մասնակցելու կարևորության մասին (հանդիպման համար նախատեսե՛ք 2-3 ժամ):

Գործիք. 24-ժամյա ժամացույց

Արդյունավետ կիրառելի գործիք է, եթե խումբը խուսափում է համայնքային խնդիրների մասին խոսելուց (գտնելով, որ իր գործը չէ): Ֆլիպ չարտի թղթի վրա նկարեք մեծ օղակ, ավելացրեք ժամերը: Հարցրե՛ք մասնակիցներին, թե ինչ գործերի վրա է ծախսվում օրվա 24 ժամը, և նշե՛ք թղթի վրա: Արդյունքները սովորաբար ցույց են տալիս, որ արթուն ժամերի մեծ մասն անցկացվում է տնից դուրս:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ 2. Համայնքային ակտիվ խմբերի (ՀԱԽ) ստեղծում

Ներկայացրե՛ք ՀԱԽ-երի կառուցվածքը երկրորդ հանդիպման ժամանակ

- Նշե՛ք, որ աշխատանքային բոլոր պաշտոնները պարտադիր չվարձատրվող պաշտոններ են.
 1. գանձապահ (տեղացիների վստահությունը վայելող անձ)
 2. ՀԱԽ նախագահ
 3. քարտուղար
 4. ենթակոմիտեներից յուրաքանչյուրի առաջնորդներ

- Կազմե՛ք Առաջնորդների կոմիտեների կառուցվածքը՝ ելնելով գյուղի հիմնախնդիրներից

Առաջնորդների կոմիտեի ստեղծման համար գյուղի հիմնախնդիրների բացահայտման միջոցներ

- Բաժանե՛ք ներկաներին փոքր խմբերի:

- Մտքի գրոհի մեթոդով խնդրե՛ք ներկայներին՝ բարձրաձայնեն գյուղի խնդիրների, մտահոգությունների մասին (կամ սկսե՛ք համայնքում առկա բոլոր լավ բաներից, որոնք պետք է պահպանել և բարելավել):
- Յուրաքանչյուր խմբի տրամադրե՛ք ֆլիպ չարտի թուղթ և մարկերներ:
- Հավաքե՛ք ցուցակները և խմբավորե՛ք (այսինքն՝ առանձնացրե՛ք ենթակառուցվածքները, կրթական, երիտասարդական, սոցիալական ծառայությունները, ծերերին և այլն):

Հնարավորության դեպքում մտքի գրոհի համար օգտագործե՛ք կաշուն թղթեր՝ յուրաքանչյուր թղթի վրա մեկական միտք. խնայում է ժամանակը, և ավելի հեշտ է տեղաշարժել:

Առաջնորդների կոմիտեի ստեղծման ժամանակ քննարկումների խրախուսման խորհուրդներ

- Ուղղորդե՛ք խմբային քննարկումները նրա այն հիմնախնդիրներին, թե ինչ ենթակոմիտեներ են անհրաժեշտ՝ հիմնվելով գյուղի խնդիրների, մտահոգությունների կամ մտքի գրոհի ժամանակ արտահայտված մտքերի վրա:
- Ներկայացրե՛ք յուրաքանչյուր «պաշտոնի» հնարավոր պարտականությունները (տարբերակ. ֆլիպ չարտի թղթի վրա կարելի է գրել պաշտոններից յուրաքանչյուրի պարտականությունները), նաև նշե՛ք, որ յուրաքանչյուր կոմիտեի ղեկավար պատասխանատու է իր կոմիտեում կամավորներ ներգրավելու աշխատանքների համար:
- Թո՛ւյլ տվե՛ք, որ խումբն ինքը որոշի, թե թեկնածուների առաջադրման ինչ գործընթաց և քվեարկման ինչ տարբերակ է նախընտրում (այսինքն՝ խմբի կողմից առաջադրում, քվեարկության թերթիկներ, ընտրություն մի քանի թեկնածուներից և այլն): Պնդե՛ք գաղտնի քվեարկման սկզբունքը (այն ներկայացնելով արժեքների և ժողովրդավարական բաց գործընթացների համատեքստում):
- Նշե՛ք, որ թիմին վերաբերող թեմաները կներկայացվեն հաջորդ հանդիպումների / դասընթացների ընթացքում (այսինքն՝ առաքելություն/ կանոնակարգի մշակում, պլանավորում, առաջնորդություն, ծրագրի նախագիծ, խմբի վերահսկում, գործողությունների պլանի մշակում, աշխատանք կամավորների հետ, ֆինանսների հայթայթում):

Նշում.

Տե՛ս հավելված 1, թեկնածուների առաջադրման ձև

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ 3. Հանդիպման արդյունավետություն

Ապահովե՛ք հանդիպման արդյունավետությունը

- Բացատրե՛ք յուրաքանչյուր հանդիպման նպատակի հստակեցման կարևորությունը և համոզվե՛ք, որ մասնակիցները հասկանում են իրենց տարբեր դերերը:
- Փորձարկե՛ք ՆԴՄԳ /GRIP/ վարժությունը Համայնքային ակտիվ խմբի առաջին հանդիպման համար (հիմնախնդրի բացահայտում):
- Տարբերակ. կիրառե՛ք ՆԴՄԳ /GRIP/ չափման հնարքը (տե՛ս Հավելված)՝ առաջնորդների խմբում նույնատիպ ըմբռնման աստիճանը հստակեցնելու համար:
- Նշե՛ք յուրաքանչյուր հանդիպման ընթացքում քարտուղարի կողմից արձանագրություն կազմելու և կարճ ժամանակամիջոցում այն հանդիպման բոլոր մասնակիցներին ուղարկելու կարևորության մասին:

Օրակարգ և արձանագրություններ կազմելը

- Քննարկե՛ք՝ ինչու է սա կարևոր:
- Պահանջե՛ք օրակարգի և արձանագրությունների կազմումը՝ որպես հիմնարար կանոններ:
- Հարցրե՛ք՝ արդյոք մասնակցե՞լ եք որևէ հանդիպման, որին մասնակցելու անհրաժեշտության մեջ համոզված չեք եղել: Արդյոք ստիպված եղե՞լ եք վերանայել նախկինում կայացրած որոշումները, քանի որ առաջ է եկել անհամաձայնություն:

Մշակե՛ք հիմնարար կանոններ

- Առաջնորդների թիմով մշակե՛ք խմբի համատեղ աշխատանքի որոշակի կանոններ: Նշե՛ք, որ անհրաժեշտ է խմբին տեղեկացնել, երբ խախտվում է որոշակի կանոն: (*Տարբերակ*: Հարցրե՛ք՝ ինչո՞ւ խումբը պետք է ուշադրություն դարձնի հիմնարար կանոններին (այսինքն՝ գործընթացին): *Ակնկալվող պատասխաններ*: Կարևոր է, որ յուրաքանչյուրն զգա, որ ինքն ունի կանոնների շրջանակներում արտահայտվելու հնարավորություն):
- Խուսափե՛ք մեկ անձի կողմից նախաձեռնվող հանդիպումներից:
- Ակնկալիքները հստակեցրե՛ք նախապես (ի դեպ, ակնկալիքները հստակեցնելու վրա ծախսվելիք ժամանակը կարող է տարբեր խմբերում տարբեր լինել):
- Խուսափե՛ք ընթացակարգերին վերաբերող երկար քննարկումներից, եթե խումբը հետաքրքրված չէ, սակայն բոլոր դեպքերում շեշտադրե՛ք գործընթացի հիմնական բաղադրիչները:

Խմբային առաջնորդություն/թիմային դասընթաց

Կազմակերպե՛ք դասընթաց, նախքան ՀԱԽ խմբերը կսկսեն հանդիպումները, առնվազն կես օր:

- Մշակե՛ք ՀԱԽ-ի մեկ նախադասությունից կազմված առաքելությունը:
- Կիրառե՛ք 15 բառի մեթոդը (այսինքն՝ փոքր խմբերը ֆիլպ չարտի վրա գրում են մինչև 15 բառ՝ նկարագրելով խմբի նպատակը. փակցրե՛ք արդյունքները, առանձնացրե՛ք նմանություններն ու տարբերությունները, համաձայնվե՛ք ոչ ավել, քան 15 բառից բաղկացած սահմանմանը:
- Մեկ այլ տարբերակ. ծավալե՛ք ընդհանուր քննարկում նպատակի շուրջ, ֆիլպ չարտի վրա գրառե՛ք խմբի արտահայտած մտքերը, 2-3 անձանց հանձնարարե՛ք նշվածներից մշակել առաքելության սահմանումը:

Գործընթացային քայլ 3

Համայնքի մասնակցային վերլուծության ներկայացում (Համայնքային հետազոտություն)

*Ծանուցում: Սա կարողությունների զարգացման երկրորդ աստիճանն է: Մասնակիցների թվում պետք է ներառել ՀԱԽ բոլոր ղեկավարներին և համայնքային առաջնորդներին, ինչպես նաև հետաքրքրված մյուս գյուղացիներին: Նպատակն է մասնակիցներին սովորեցնել այս գործիքի կիրառումը, այնուհետև նրանք այն կկիրառեն համայնքում և արդյունքները քննարկելու համար կրկին կհամախմբվեն (պահանջվող նվազագույն ժամանակը՝ կես օր):

Ծրագրի ղեկավարման /ԾՂ/ շրջան

- Համառոտ ներկայացրե՛ք ԾՂ ցիկլի բաղադրիչները և այդ գործընթացի գործիքներից մի քանիսը:
- Բացատրե՛ք, որ այդ գործիքները նախատեսված են համայնքային հետազոտության ժամանակ կիրառվելու համար և օգնում են բացահայտելու և լուծելու հիմնախնդիրները (տե՛ս Հավելված 1):
- Նշե՛ք, որ տեղեկատվության հավաքագրումը առաջնային կարևոր քայլ է:
- Շեշտե՛ք տեղեկատվության տրամադրման գործում հնարավորինս շատ մարդկանց ներգրավման կարևորությունը (ասելով, որ դա մեծացնում է պատասխանատվությունն ու խրախուսում ավելի ակտիվ մասնակցություն ծրագրում):

Տեղեկատվության հավաքագրման գործիքներ

Համայնքի քարտեզագրում

- Խումբը բաժանե՛ք 4-6 անձանցից բաղկացած ենթախմբերի՝ ներկայացնելով համայնքային քարտեզավորումը՝ ներառյալ բոլոր այն տարրերը, որոնք պետք է ներառվեն քարտեզում (տե՛ս Հավելված):
- *Այլընտրանքային:* Տվե՛ք սահմանափակ ցուցումներ (օր.՝ նկարել «գյուղի կարևոր տարրերի քարտեզը»)։ Թիմերն օգտագործում են մարկերներ՝ ֆլիպ չարտի թղթի վրա քարտեզավորելու համար, հետո ողջ խումբը վերանայում է, համախմբում դրանք: Առանձնացրե՛ք և քննարկե՛ք նմանություններն ու տարբերությունները:
- *Նպատակ.* ունենալ ընդհանուր քարտեզ, որը կարելի է օգտագործել որպես տեղեկատու ծրագրի ամբողջ ընթացքում: Քարտեզը պետք է փակցված լինի հանդիպման սենյակում, կամ եթե հնարավոր չէ, պետք է պահվի և բերվի յուրաքանչյուր հանդիպման ժամանակ:

Հարցազրույցներ: Խրախուսական հարցման և կիսակառուցվածքային հարցազրույցի ձևերի օգտագործում

- Սկսե՛ք հարցեր տալ այն մասին, թե ինչն է լավ գյուղում, ինչը կուզենային մարդիկ պահպանել և այլն:
- Ֆլիպ չարտի վրա ներկայացրե՛ք պատասխանները:
- Այնուհետև հարցրե՛ք, թե որոնք են խնդիրները, ֆլիպ չարտի վրա ներկայացրե՛ք դրանց ցանկը (վարժության համար մասնակիցներին բաժանե՛ք 4-6 հոգուց բաղկացած խմբերի, այնուհետև համախմբե՛ք արդյունքները):
- Համախմբված արդյունքները գրե՛ք ֆլիպ չարտի վրա:
- *Այլընտրանքային.* լուռ մտքի գրոհ՝ յուրաքանչյուր կաչուն թղթի վրա գրելով մեկական միտք, այնուհետև դրանք փակցնել ֆլիպ չարտի վրա, վերանայել և դասավորել:

*Ֆասիլիտատոր. հիշե՛ք, որ խմբի ֆասիլիտատորը պետք է լսի և ոչ թե ասի: Եթե առաջադրվում են հարցեր, դրանց պետք է պատասխանել մասնակիցներին հասկանալի համատեքստում: Թո՛ւյլ տվե՛ք

մասնակիցներին խոսել, համաձայնվել, հետո ավելացրե՛ք լրացուցիչ տեղեկություններ: Հնարավոր հարցեր. Կուզենայի՞ք ապրել այնպես, ինչպես հիմա եք ապրում:

- Այնուհետև խումբը որոշում է, թե ինչպես կիրառել այս 2 գործիքները գյուղի մնացած բնակիչներից տեղեկատվություն ստանալու համար:
- Հարցազրույցների դեպքում խումբը պետք է ֆասիլիտատորի օգնությամբ մշակի հարցաթերթիկ, որում պետք է ներառել բաց, չեզոք հարցեր:
- Ֆասիլիտատորը պետք է համոզված լինի, որ խումբը մշակում է մանրակրկիտ գործողությունների պլան և արդյունքների քննարկման համար նշանակում է առանձին հանդիպման օր:

ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԱՅԻՆ ՔԱՅԼ 4

Խնդրի բացահայտում և առաջնայնությունների հստակեցում

Այս փուլում ՀԱԽ-ը պետք է հավաքի գյուղերից ստացված տեղեկատվությունը, վերանայի Գործընթացային քայլ 3-ի ժամանակ ստեղծված նախնական ցուցակները, ստացված ինֆորմացիան վերածի խնդիրների ցուցակի, որը հետագայում կդասակարգվի և կսահմանվի ըստ առաջնայնությունների: Խումբը պետք է հանգի ոչ ավելի, քան 3-5 առաջնային խնդրի, որոնցից հետո կընտրվի մեկը՝ ծրագրի պլանավորման և նախագծի մշակման համար:

Հիմնախնդրի բացահայտում

- համատեղել համայնքի քարտեզավորման արդյունքները և խմբին համառոտ ներկայացնել հարցազրույցների արդյունքները,
- անցկացնել հիմնախնդիրների նախնական քննարկում և բացահայտել հիմնախնդրի և կարիքի նկարագրերի տարբերությունը (ջրի օրինակով),
- ֆլիպ չարտի վրա առանձնացնել բոլոր հիմնախնդիրները և դրանք ընկալելու համար քննարկում անցկացնել (եթե կիրառվել է խրախուսական հարցման ձևը, թվարկե՛ք այն դրականը, որ պետք է շարունակել և ավելացնել, եթե ստացվի երկար ցուցակ, դասակարգե՛ք տարբեր խմբերի),
- *Տարբերակ 1.* Ավելացնել ցուցակներին՝ օգտագործելով խոսող պատեր մեթոդը (տեսե՛ք ներքևում),
- *Տարբերակ 2.* Քվեարկությամբ ընտրել 5 առաջնային հիմնախնդիրներ՝ օգտագործելով բազմակի քվեարկման տեխնիկա,
- Ընտրված խնդիրները օգտագործել հաջորդ փուլի ընթացքում առաջնայնությունները պարզելու համար:
- Քարտուղարը պետք է պահպանի առաջադրված բոլոր հիմնախնդիրների ցուցակը՝ դրանց հետագայում անդրադառնալու համար:

Հիմնախնդրի ընտրություն

- Հստակեցնելու համար, թե գյուղի ո՞ր խնդիրները կկարողանա խումբը լուծել, անցկացնել ՈւԹՀՍ վերլուծություն (տես՝ Հավելված) կա՛մ գյուղի, կա՛մ Համայնքային ակտիվ խմբի վերաբերյալ,
- ձևը լրացնելու համար օգտվել մինչ այդ հավաքված տեղեկատվությունից,
- զուգահեռ վերանայել հիմնախնդիրների ցուցակը՝ ընտրությունն ավելի նեղացնելու համար,
- կախված խմբի չափից՝ օգտագործել ավելի փոքր խմբեր յուրաքանչյուր ոլորտի վերաբերյալ մտքեր քաղելու համար, այնուհետև մեկտեղել դրանք կամ «գաղափարների ցուցահանդես» կազմակերպել՝ լրացուցիչ գաղափարներ ստանալու նպատակով:

Խոսող պատեր:

Օգտագործե՛ք այս մեթոդը գաղափարներ արտահայտելու, խմբին ակտիվացնելու, մյուսների մտքին հենվելով՝ նոր մտքեր արտահայտելու համար: Խումբը բաժանեք 3-6 հոգուց բաղկացած ենթախմբերի (եթե խմբում 6-ից ավել մարդ լինի, հնարավոր է, որ չկարողանաք ապահովել բոլոր անդամների լրիվ մասնակցությունը գործընթացին): Յուրաքանչյուր խմբին տվեք ֆիլմ չարտ և մարկերներ: Նրանց հանձնարարեք կոնկրետ թեմայի շուրջ մտքերը ներկայացնել թղթի վրա (ՀԱԽ համատեքստում կարելի է հիմնախնդիրները տարանջատել ըստ ենթախմբերի, այսինքն՝ յուրաքանչյուր խմբի տալ հնարավոր հիմնախնդիրների որոշակի ենթախումբ կամ էլ առկա հիմնախնդիրների լուծման որոշակի տարբերակներ և այլն): Հինգ րոպե անց, կամ տեսնելով, որ խմբային աշխատանքը դանդաղել է, խնդրե՛ք մասնակիցներին թղթերը փակցնել սենյակի տարբեր մասերում: Այնուհետև խմբերը պետք է շրջեն սենյակով, 2 րոպեի ընթացքում մյուս խմբերից մեկի գաղափարներին ավելացնեն նորերը, ապա ժամացույցի սլաքի ուղղությամբ շարժվեն դեպի հաջորդ խմբի թուղթը: Ժամանակ նախատեսեք կարճ դադարների համար (2 - 4 րոպե):

Խնդրի ծառ

Մեկ այլ գործիք է, որը կարելի է կիրառել ընտրության հնարավորությունները կրճատելու համար /տե՛ս Հավելված էջ 30/:

Իրականացման/ օգուտի մատրիցա

Ֆիլմ չարտի վրա նկարե՛ք երկու առանցքներ: Մասնակիցներին խնդրեք գնահատել յուրաքանչյուր հիմնախնդիր (քիչ կամ շատ օգտավետ, իրականացման համար պահանջվող քիչ կամ շատ ծախսեր/ջանքեր) և դրանք տեղադրեք իրականացման/օգուտի մատրիցայի մեջ:

Բացատրե՛ք «ցածր կախված մրգի» հասկացությունը (այսինքն՝ ավելի համեստ արդյունք ունեցող գործողություններ, որոնք ավելի հեշտ է իրականացնել): Բացատրե՛ք, որ ամենաարժեքավորն այն գաղափարներն են, որոնք ընկած են շատ օգուտ - քիչ ծախս քառորդում:

Զույգ առ զույգ գնահատում

Հենց հնարավոր ծրագրերը կրճատվելով հասնեն 6-ի կամ ավելի քիչ թվի, այս գործիքը կարող է օգնել հասկանալու, թե ըստ գյուղացիների որ ծրագրերն են առավել կարևոր մյուսների համեմատ: Խումբը պետք է որոշի, թե ինչ գործոններ են հաշվի առնվելու ընտրության ժամանակ և գրառի դրանք ֆիլմ չարտի վրա:

Նրանց խրախուսեք համաձայնության գալ այն հարցում, թե որ հիմնախնդիրն են ցանկանում լուծել:

***Կարևոր նկատառում ֆասիլիտատորի համար:** Պարտադիր չէ օգտագործել այս բոլոր գործիքները միաժամանակ: Օգտագործե՛ք այն մեկը, որն ավելի է համապատասխանում իրավիճակին: Հիշե՛ք, որ միևնույն նպատակին ծառայող տարբեր վարժությունները կարող են հատել մասնակիցների համբերությունը: Բաժանվող նյութերը (գործիքների, հնարքների վերաբերյալ) պետք է հանձնել մասնակիցներին դասընթացից հետո միայն, քանի որ ընթացքում հանձնելը կարող է շեղել մասնակիցների ուշադրությունը: Նյութերը տրամադրվում են հետագա օգտագործման համար:

ԳՈՐԾՆԹԱՑԱՅԻՆ ՔԱՅԼ 5

Լուծումներ, նախագծերի մշակում և ֆոնդերի հայթայթում

Գործընթացի այս փուլում ֆասիլիտացնող խումբը հայտարարում է փոքր դրամաշնորհների հնարավորության մասին՝ հստակեցնելով չափանիշներն ու տրամադրելով դիմումի ձևերը: Ընտրության գործընթացը պետք է մանրամասն նկարագրվի, քննվի չեզոք ընտրական կոմիտեի կողմից, որը ոչ մի ձևով կապված չէ դիմումներ ներկայացնող կողմերի հետ և առաջնորդվում է թափանցիկության սկզբունքով:

Բացահայտել հնարավոր լուծումներն ու հղել խնդիրները

- Օգտագործել պլանավորման մոդելը. սկսել իրական վիճակի նկարագրությամբ, ապա՝ ապագա վիճակի, այնուհետև՝ նկարագրել տարբերությունը և կազմակերպել մտքի գրոհ՝ բացահայտելու այն գործողությունները, որոնք կլրացնեն այդ տարբերությունը,
- բազմակի քվեարկման միջոցով ընտրել ամենահեռանկարայինները,
- *Յնարավոր* է նաև օգտագործել իրականացման/օգուտի մատրիցան՝ առանձնացնելու ամենանպատակահարմարը,
- Գործընթացային քայլ 4-ում ներկայացված հնարքները օգտակար են լավագույն լուծումների դասակարգման և առաջնությունների սահմանման համար:

Ծրագրերի մշակման և ֆոնդերի հայթայթման դասընթացներ

- Կազմակերպել ծրագրային պլանավորման, նախագծերի մշակման, բյուջեի կազմման, համայնքային մասնակցության և ֆոնդերի հայթայթման դասընթացներ,
- հայտարարել տրամադրվող փոքր դրամաշնորհների հնարավորության մասին և տրամադրել մրցույթի ուղեցույցը,
- յուրաքանչյուր ՀԱԽ պետք է պատրաստի փոքր դրամաշնորհների համար ներկայացվելիք ծրագրային առաջարկ: Ֆասիլիտատորը պետք է քննադատական մոտեցման միջոցով օգնի գաղափարը վերանայելու հարցում,
- նախագծերը ներկայացվում են հաստատման:

Նախագծերի իրականացում

Նախքան ծրագրի սկսելը պետք է անցկացվեն նախապատրաստական դասընթացներ ծրագրերի ղեկավարման և հաշվապահության վերաբերյալ: Եթե ֆասիլիտատորը նկատում է կարիքը, խմբի հետ անցկացրեք նիստեր՝ նվիրված թիմային աշխատանքին, կոնֆլիկտների լուծմանը և այլն: Քանի որ թիմերը գտնվում են ձևավորման նախնական փուլում, շատ օգտակար կլինի թիմի դինամիկայի մոնիտորինգը ֆասիլիտատորի կողմից:

Կարևոր դրույթներ ֆասիլիտատորների համար

Գործընթացային քայլ 1-2

5. Առաջին հանդիպումով է պայմանավորված ողջ գործընթացը: Թիմի հետ մանրամասն պլանավորե՛ք այն: Պատրաստե՛ք օրակարգն ու արժեքները ներկայացնող փաստերը:
6. Մասնակիցների հետ քննարկե՛ք արժեքները: Նրանք պետք է ցանկություն ունենան շարժվել այդ սկզբունքներին համաձայն:

7. Խուսափել խորհրդային ժամանակաշրջանի մասին խոսելուց, հատկապես այն քննադատելուց: Մարդիկ դեռ կարոտախտ ունեն այդ ժամանակների հանդեպ, եթե հաշվի առնենք, որ այդ ժամանակներում ներքևի աստիճանում չեն զգացել խորհրդային Միության դեստրուկտիվ էությունը: Նրանք հիմնականում վայելել են այդ վարչակարգի դրական կողմերը, այն է՝ կարողացել են հեշտությամբ վաստակել և սովոր են այն իրավիճակին, որ ամեն ինչ կառավարվում էր վերևից, և պետք էր ընդունել այն: Իրավիճակն այնքան երկար է շարունակվել, որ մի քանի սերունդ դեռևս նույն ապատիկ զգացմունքներով է ապրում, որ «ինչ-որ մեկը պետք է ինչ-որ բան անի իրենց համար»: Եթե մենք սկսենք քննադատել խորհրդային Միությունը, ապա համայնքի անդամների մեծամասնությունը կհամարի մեզ «ոչ յուրային» և շատ դժվար կլինի փոփոխությունը ինտեգրել: Ավելի լավ կլինի զրույցը տանել այն ուղղությամբ, որ այն, ինչ եղել է անցյալում, մնացել է անցյալում, և ավելի լավ է հիմա սովորել ապրել ներկայիս իրականության մեջ: Իրականությունն այն է, ինչ մենք ունենք ներկայումս: Պետք է ընտրություն կատարել ներկայումս համապատասխան քայլեր ձեռնարկելու և անցյալի համար ողբալու միջև: Ճիշտ է ասված. «Օգնող ձեռք գտնելու ամենալավ տեղը ձեր բազկի վերջն է»:
8. Խուսափել ֆինանսական պարզևատրումների ակնկալիքներ ստեղծելուց: Կենտրոնացել մարդկային արժեքների և անձնական բավարարվածության պարզևի վրա: Սա ենթադրում է նաև հաջողության և ձախողման տարբերությունը: Մասնակիցները պետք է հստակ գիտենան՝ ինչ ակնկալել ձեզանից, և ինչ է ակնկալվում իրենցից: Եթե դուք նրանց խոստանում եք 10 խնձոր և տալիս եք 11-ը, նրանք կլինեն ավելի ուրախ և կենսալից: Եթե դուք նրանց խոստանաք 50 խնձոր և տաք 45-ը, դա նրանց չի ուրախացնի և չի ոգևորի:
9. Նախնական փուլում եղե՛ք համբերատար: Մարդիկ, ովքեր կասկածի տակ են դնում և քննադատում են գործընթացը, հենց նրանք են, ում կարիքն ունեք: Եթե դուք կարողանաք պահպանել համբերատարությունն ու զսպվածությունը՝ նրանց թույլատրելով ավելի դրական տեսակետի հասնելու, ապա դուք կունենաք ուժեղ և նվիրված առաջնորդ:
10. Օպտիմալ հաճախելիություն. պետք է մասնակցեն գյուղի 10%-ից ավելին: Եթե գյուղում կան 500-ից ավել չափահասներ, կարող է առաջանալ ավելի շատ հանդիպումներ կազմակերպելու կարիք, որպեսզի բոլոր ցանկացողներին տրվի մասնակցելու հնարավորություն: Յուրաքանչյուր հանդիպման մասնակիցների թիվը չպետք է գերազանցի 50-ը (30-40-ը օպտիմալ տարբերակն է):
11. Ընտրության ժամանակ եղե՛ք բացարձակապես չեզոք: Թողե՛ք, որ մասնակիցները կրեն իրենց ընտրության ամբողջ պատասխանատվությունը: Արդյունքում նրանք նաև կսկսեն գիտակցել հաջողության հասնելու կամ ձախողվելու իրենց պատասխանատվությունը: Ձախողումները կարող են լավ դաս հանդիսանալ:

Գործընթացային քայլ 3-4

1. Հանդիպումները միշտ սկսեք հանդիպման նպատակի և հիմնարար կանոնների վերանայմամբ՝ ներկայացնելով հանդիպման հիմնավոր տարբերակները և հենց սկզբում շեշտելով հանդիպման «ինչերը և ինչուները» հասկանալու կարևորությունը:
2. Գտե՛ք մասնակիցներին մարկերներ հանձնելու ուղիներ՝ հանձնարարության իդեալական տարբերակ: Սա նրանց հաղորդում է նաև տնօրինման զգացում:
3. Ներկայացրե՛ք պատմություններ, որոնք կմեծացնեն համայնքի հանդեպ ունեցած պատասխանատվությունը: Փորձե՛ք հետազոտել և օրինակներ բերել այն համայնքից, որի հետ դուք աշխատում եք: Օգտագործե՛ք այս օրինակները՝ ներկայացնելու անտարբեր և վնասակար մոտեցման արդյունքները (ինչպես, օրինակ, գյուղի հին դպրոցի շենքից քարեր հանելը):

4. Մասնակիցները կարող է ընդդիմանալ այս աշխատանքին՝ ասելով, որ մյուսներն էլ են ասելու նույն բաները, ինչ դուք եք ասում այստեղ: Նրանց հիշեցրեք, որ այս աշխատանքը կարևոր է ամբողջ համայնքի տնօրինման պատասխանատվության բարձրացման համար: Համայնքի մյուս անդամներին նախապես ՀԱԽ-ի աշխատանքների մեջ գրավելը կարող է հանգեցնել մյուսների ներգրավմանը և կասկածամտության ու թերահավատության նվազեցմանը:

Գործընթացային քայլ 5

1. Կիրառե՛ք իրենց ունեցած գիտելիքները:
2. Եղե՛ք որքան հնարավոր է հասարակ և գործնական: Օգտագործե՛ք այնպիսի օրինակներ, որոնք կապված են համայնքի առօրյա կյանքի հետ:
3. Թողե՛ք՝ նրանք անեն այն, ինչ դուք սովորեցնում եք տվյալ պահին: Խուսափե՛ք այնպիսի արտահայտություններից, ինչպիսիք են. «Սա ձիշտ է, իսկ սա՝ սխալ»:
4. Ծեշտե՛ք, որ նյութական միջոցների հայթայթումը նախ պետք է կազմակերպել հենց համայնքում: Համայնքային նվիրատվության էությունն ու արժեքը պետք է ներառված լինեն ծրագրի առաջարկի մեջ: Սա անհրաժեշտ է ծրագրի հանդեպ համայնքի պատասխանատվության բարձրացման համար: Նրանք, ովքեր իրենց բաժինը կունենան ծրագրում, ավելի հակված կլինեն ծրագիրը պաշտպանելու և պահպանելու:
5. Այստեղ կարևոր է թափանցիկության գաղափարը, կասկածամտությունից խուսափելու համար գյուղին տեղեկատվությամբ ապահովելը. այս ամենը կխթանի համայնքային մասնակցությունը: Կարող է նպատակահարմար լինի ղեկավարների հետ թիմային առաջնորդման լրացուցիչ դասընթաց վարելու, այսինքն՝ խմբի հիմնարար կանոններ (ինչու է այն կարևոր), հանդիպան բարեհաջող գործընթաց, կոնֆլիկտների լուծում:

Ֆասիլիտատորի որակավորումը

- Ֆասիլիտացիայի հիմնարար հմտություններ,
- մասնակցային հանդիպման մեթոդների իմացություն (PLA, RPA, PACA, և այլն),
- գյուղական կյանքի խնդիրների իմացություն կամ գոնե դրանք ուսումնասիրելու ցանկություն (թիմի գոնե մեկ ֆասիլիտատոր պետք է ունենա նախկինում գյուղում աշխատելու փորձ),
- համբերատարություն,
- լսելու հմտություն,
- ձկունություն. խմբի կարիքներին համապատասխան ձևաչափի կիրառում, նոր նյութերի ներկայացում,
- ոչ կատարյալ պայմաններում աշխատելու կարողություն,
- ինքնահաստատման կարևորության ըմբռնում և դասընթացի ընթացքում դրա իրականացման համար ժամանակի հատկացում,
- համբերություն մասնակցային մեթոդաբանության կիրառման ընթացքում և հավատ դրա արդյունավետության հանդեպ,
- հավատ, որ յուրաքանչյուր համայնք դրսից եկած փորձագետից լավ գիտի իր խնդիրներն ու դրանց լուծման նպատակահարմար ձանապարհները,
- համայնքի մասին տեղեկանալու կարիքի գիտակցում,
- ներկայացնում է մասնակիցների կողմից արտահայտած վնասակար թվացող մտքերն ավելի օգտակար տեսանկյունից,
- հակադրվում է պրիմիտիվ տեսակետներին, ինչպես, օրինակ, անցյալում ամեն ինչ շատ լավ էր, իսկ ներկայում՝ շատ վատ: Խրախուսում է մասնակիցներին մտածել նույնը մնացած կամ էլ փոխված կողմերի մասին,

- ողջունում է անհամաձայնությունները, քանի որ դրանք կարող են օգնել՝ հստակեցնելու մտքերը,
- հիշեցնում է մասնակիցներին, որ նրանք պետք է ոչ միայն արտահայտեն իրենց տեսակետները, այլև բացատրեն դրանք: Ծարունակաբար հարցնում է նրանց. «Ինչո՞ւ եք այդպես մտածում»:

Հաջողության հասնելու խորհուրդներ

- Ֆասիլիտատորները և ծրագրում ներգրավված բոլոր մյուս դերակատարները պետք է խոսեն նույն «լեզվով», և նրանց մոտեցումները պետք է լինեն գրեթե միանման: Համոզվե՛ք, որ խմբի բոլոր անդամները 100%-ով հավատում են՝ ինչ եք անում և ուսուցանում:
- Աշխատե՛ք ընդհանուր հետաքրքրությունների շուրջ. ընդհանուր հոգևոր հետաքրքրությունը լավագույնն է, որն ավելի է հեշտացնում մարդու էությանը՝ հենվելը:
- Եթե հավատացյալ անձնավորությունը ներգրավված չէ աշխատանքներում, ուղիներ որոնեք հոգևորը գործընթացի մաս դարձնելու (ինչ-որ բան անել, քանի որ դա է ձիշտը, հենվել մարդու «լավ» բան անելու/լինելու ցանկության վրա):
- Ներգրավե՛ք ողջ համայնքը լավագույն արդյունքների հասնելու համար. այն հնարավոր է իրականացնել, եթե կան ընդհանուր հետաքրքրություններ: Եթե բացակայում են ընդհանուր հետաքրքրությունները, աշխատե՛ք դրանք խթանելու ուղղությամբ: Եթե չստացվի, պարզապես հեռացե՛ք. միգուցե տվյալ պահին դա լավագույն վայրն ու ժամանակը չէ:
- Հիշե՛ք, որ վերաբերմունքի փոփոխությունը ենթադրում է վարվելաձևի և հավատի որոշ փոփոխություն: Սա համեմատաբար դժվար գործընթաց է, քանի որ վերջիններս առավել խորքային երևույթներ են, և դժվարությամբ ենք համակերպվում տարբեր տեսակետներին:
- Խրախուսե՛ք մարդկանց, որ միմյանց հասկանան և խորությամբ քննարկեն հարցադրումները, այլ ոչ թե միմյանց մեղադրեն:
- Հետևե՛ք ձեր վերաբերմունքին և թույլ մի՛ տվեք, որ այն ազդի առաջին քննարկումների վրա:
- Թույլատրե՛ք մարդկանց՝ արտահայտելու իրենց տեսակետը, նախքան մյուսները կսկսեն մեկնաբանել: Ողջունե՛ք անհամաձայնությունները և միանգամից մի՛ անցեք հաջորդ հարցին:
- Նախընտրե՛ք գյուղի հարգված «մեծի» (հովվապետը դարձյալ լավագույն տարբերակն է)՝ ոչ պետական կառույցի առաջնորդի ներգրավումը:
- Ավելի լավ է աշխատում, երբ Ծխական հասարակական խորհուրդը «հավասարակշռում է» պետական հետաքրքրությունները (այսինքն՝ գյուղական իշխանությունները կարող են աշխատել խմբի հետ, բայց նրա գործունեությունը չվերահսկել):
- Հարգե՛ք գյուղացիների կրթական մակարդակը և գործընթացը հարմարեցրե՛ք դրան:
- Անմիջական արդյունքներ մի՛ ակնկալեք, պատրա՛ստ եղեք դիմակայելու դժվարություններին և եղե՛ք համբերատար, թողե՛ք՝ խումբը հանգի ինքնուրույն եզրահանգումների:
- Եթե խումբը հետաքրքրված չէ, չի մասնակցում հանդիպումներին և այլն, հե՛տ քաշվեք. ուսուցանման այս տարբերակը գործում է միայն, եթե մասնակիցները ձգտում են ավելի բարեկեցիկ կյանքի և պատրաստակամ են փորձելու:

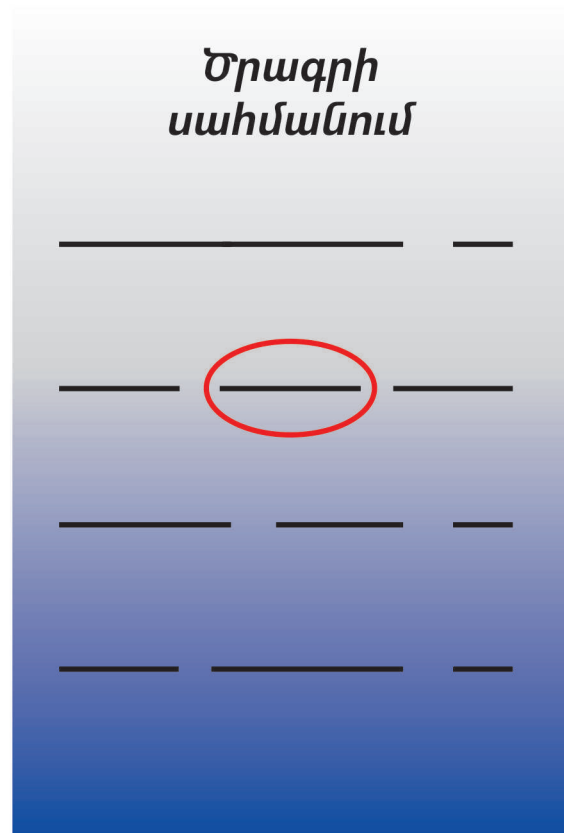
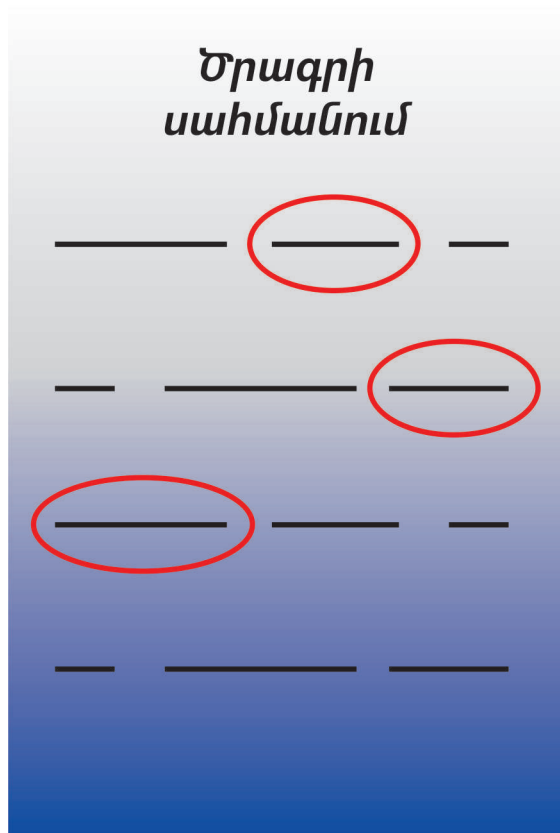
Հավելված 1

Մասնակցային տարբեր մեթոդներ՝ մանրամասն բացատրությամբ

Մեթոդ. 15 ԲԱՌ

Օգտագործեք այս մեթոդը՝ ստուգելու ծրագրի ընկալումն ու համակարգումը

Թիմի յուրաքանչյուր անդամի տրվում է ֆիլպ չարտի թուղթ և մարկեր: Նրանք պետք է 15 բառով (կամ ավելի քիչ) ներկայացնեն ծրագրի սահմանումը: Փակցրե՛ք բոլորը և ստուգե՛ք՝ որքանով են համաձայն մյուս մասնակիցները: Նախ պարզե՛ք համընկնող բառերն ու գաղափարները, այնուհետև տարբերությունները և քննարկեք դրանք: Վերաձևակերպե՛ք ձոռում բառերը, դրանք վերցրե՛ք շրջանակի մեջ և հարցրե՛ք՝ «ի՞նչ է սա նշանակում», կամ «ի՞նչպե՞ս կիմանանք, երբ այն ունենանք»:

Մեթոդ. մտքերի գրոհ /brainstorming/ և դրվագների վերծանում /storyboarding/

Ստավոր գրոհը և դրվագների վերծանումը իրար լրացնող խմբային աշխատանքներ են, որոնք օգնում են պարզաբանելու խմբի գաղափարներն ու համախմբելու խմբային մոտեցումները կոնկրետ խնդրի վերաբերյալ:

[Ներքևում տեսե՛ք բնութագրիչների համեմատությունը]

Մտավոր գրոհ /Brainstorming/

Մտքերը ստեղծագործ են:

Մտքերը երևակայական են:

Մտքերն արագ են արտահայտվում:

Սեսիան կարճ է, աշխույժ, զվարճալի:

Մտքերը հստակ և կապակցված չեն:

Խնդիրների իմացությունը քննադատական չէ:

Մտքերը տարբեր են:

Մտավոր գրոհ: Հետևելով մտավոր գրոհի կանոններին՝ խումբը կարող է ազատորեն ստեղծել մտքերի մի ամբողջ շարք, որոնցով կարելի է արդյունավետ աշխատել՝ օգտագործելով դրվագների վերծանման՝ storyboard-ing-ի հնարքը:

Մտավոր գրոհը ստեղծագործ մտքի խրախուսման արդյունավետ միջոց է: Խմբերը կարող են կիրառել մտքերի արտահայտման այս հնարքը՝ բացահայտելու աշխատանքային խնդիրները, դրանց պատճառները և հնարավոր լուծումները:

Մտավոր գրոհն օգտագործում է ամբողջ խմբի մտածողությունն ու ստեղծագործական կարողությունները: Խմբի կողմից արտահայտվող մտքերը ավելի բազում և ստեղծագործ կարող են լինել, քան անհատականները: Մտավոր գրոհը հնարավորություն է ընձեռում մտքերի աստիճանավորման համար: Վարժության վերջում խումբը վերլուծում է մտքերը՝ առավել հաջողվածներն առանձնացնելու նպատակով:

Չափորոշիչներ

- արտահայտվել ազատ և արագ,
- չգնահատել մտքերը որպես դրական կամ բացասական,
- կառուցել մյուսների մտքերի հիման վրա,
- փորձարկել տարբեր և «վայրի» մտքեր,
- խուսափել երկար քննարկումներից, միայն հստակեցնել մտքերը,
- բառերը գրել այնպես, որ բոլոր մասնակիցները կարողանան տեսնել:

Հիմնարար կանոններ

- հիմնել ընթացքի համակարգ: Երբ մտքերն սկսում են պակասել, անցում կատարել բոլոր մասնակիցներին:
- Եթե մտքեր չունեք, անցնել մյուս մասնակցին,
- գրանցել առաջարկությունները
- այն պետք է լինի կարճ և պարզ,
- ոչ մի քննադատություն,
- դարձնել խմբային զվարճալի աշխատանք:

Դրվագների վերծանում /Storyboarding/

Հնարքը վերլուծական է:

Հնարքը տրամաբանական է:

Ընթացքը դանդաղ է:

Սեսիան ավելի երկար և լուրջ է:

Մտքերը համակարգված են և մանրամասն:

Խնդիրների իմացությունը քննադատական է:

Մտքերն ունեն ընդհանուր եզրեր:

Storyboarding ձևում միջոց է աշխատել ընդհանուր եզրեր ունեցող մտքերով և հանգել խմբային համաձայնության քննարկվող հարցերի շուրջ:

Դրվագների վերծանումը /Storyboarding-ը/ մտքերը տրամաբանորեն կազմակերպելու և վիզուալ արտահայտելու մեթոդ է: Այն ֆասիլիտացիոն է մտավոր գրոհի գործընթացը, բարելավում հաղորդակցությունը խմբի անդամների միջև և ապահովում քննարկվող խնդրի վիզուալ արտահայտումը: Այն խմբին օգնում է մշակելու խնդրի լուծման պլան:

Չափորոշիչներ

- մինչև 15 մարդ
- հանդիպման հարմարավետ սենյակ
- մտքերի ոչ մի ընդհատում
- ներկայացման համար ազատ պատեր (նախընտրելի է գրատախտակը)
- տարբեր չափերի և գույների քարտեր կամ կպչուն թղթեր
- ամրակներ կամ փակցնող երիզներ
- մարկերներ:

Հիմնարար կանոններ

- գրանցել արտահայտվող մտքերը,
- ծավալել մտքերի հստակեցման և քննարկման գործընթաց,
- հիմնել քարտերի փակցման ընթացակարգ:

Մեթոդ. համայնքի քարտեզագրում

Համայնքի քարտեզագրումը մի մեթոդ է, որը կարող է տրամադրել հիմնական տեղեկատվություն, որը կօգնի թե՛ գյուղացուն և թե՛ ֆասիլիտատորներին՝ ավելի լավ հասկանալու գյուղի խնդիրները: Այն տեղեկություն է մատուցում գյուղի կենսաֆիզիկական և սոցիալ-տնտեսական վիճակի, ինչպես նաև

ներառալ մշակութային և սոցիալական կառույցների մասին: Ծառայում է որպես հիմք՝ գյուղի զարգացմանն ուղղված աշխատանքների պլանավորման, իրականացման, մոնիտորինգի և գնահատման համար (ներառալ գյուղական համայնքի կազմակերպման ռազմավարության ընտրությունը):

Գործընթաց

1. Մասնակիցների հետ քննարկել գյուղի քարտեզագրումը և թե ինչպես այն կիրառել՝ օգտվելով ներքևում ներկայացված ցուցումներից: Գյուղի մեծությամբ պայմանավորված՝ դուք կարող եք ռեսուրսները բաժանել ֆիզիկականի և գործարար ոլորտի(բիզնես): Մնացածները, ըստ իրադրության, կարող են օգտագործվել կամ էլ պարզապես բաց թողնվել: Որոշ համայնքներում մասնակիցները կարող են երկար, բարդ և բազմակողմանի գործընթացից պարզապես հոգնել: Եթե օգտագործում եք պրոֆիլի մեկ տարբերակ միայն, անհրաժեշտ է համոզվել, որ գործընթացի մեջ ընդգրկված են հնարավորինս շատ մարդիկ:

2. Ֆասիլիտացնել գյուղական քարտեզագրման գործընթացը՝ կիրառելով ներքևում ներկայացված ընթացակարգերն ու ուղղորդող հարցերը (օգտագործել ձեզ ավելի նպատակահարմարները):

- Ի՞նչ է գյուղի անունը:
- Որտե՞ղ է գտնվում գյուղը: Որքա՞ն է գյուղի հեռավորությունը ամենամոտ քաղաքից:
- Ե՞րբ, ինչպե՞ս և ի՞նչ միջոցներով է ձեր գյուղը հասանելի (որպես հիմք կարող է օգտագործվել սեզոնային օրացույցը):
- Ի՞նչ պատմություն ունի գյուղը: Ե՞րբ և ինչպե՞ս է այն հիմնվել:
- Որո՞նք են գյուղի հիմնական ֆիզիկական տվյալները (տարածքը, անտառները, դաշտերը, լեռները և այլն. որպես հիմք կարելի է ընդունել գյուղի քարտեզը):
- Ինչպիսի՞ն են գյուղի հիմնական սոցիալ-տնտեսական պայմանները (բնակչություն, կանանց, երեխաների տոկոսային հարաբերությունը, ֆերմաների քանակը, ընտանիքների թիվը, տնտեսությունների թիվը, գրագիտության մակարդակը, կրոնը, տարեկան միջին եկամուտը և այլն):
- Որո՞նք են գյուղում առկա հիմնական հաստատությունները, ենթակառուցվածքները և ծառայությունները (դպրոցներ, առողջապահական կենտրոններ, դեղատներ, տաճարներ/եկեղեցիներ, ջրային ռեսուրսներ, խանութներ, տրանսպորտային միջոցներ, հաղորդակցման միջոցներ, ոռոգման համակարգ, ժամապարհներ և այլն):
- Որո՞նք են գյուղի ապրուստի հիմնական միջոցները (հացահատիկային և անասնաբուծական արտադրություն, անտառային կուլտուրա և այլն):
- Որո՞նք են գյուղում գործող հիմնական կազմակերպությունները կամ խմբերը:
- Որո՞նք են գյուղի հիմնական կարիքները կամ խնդիրները:

**Այս հարցերի մեծ մասը կարելի է օգտագործել հարցազրույցների ժամանակ:*

Մեթոդ. սոցիալական քարտեզագրում

Սոցիալական քարտեզագրումը մասնակցային գնահատման /PRA-ի/ մեթոդ է, որը ներառում է գյուղի տների և այլ սոցիալական կառույցների ու ենթակառուցվածքների (մատուռ, խանութ, հացահատիկի ամբար, դպրոց, դեղատուն, ժամապարհներ, ջրատար խողովակներ, ոռոգման համակարգ և այլն) պատկերումը: Այս հատկանիշները սովորաբար հստակ չեն ներկայացված գյուղական բնօգտագործման քարտեզներում: Սա օգնում է վիզուալ կերպով պատկերել և հստակեցնել գյուղում տնտեսությունների և այլ կառույցների ու ենթակառուցվածքների վայրերը: Այն ծառայում է որպես հիմք գյուղի զարգացմանն ուղղված աշխատանքների պլանավորման, իրականացման, մոնիտորինգի և գնահատման համար:

Գործընթաց

- Մասնակիցներին ներկայացրել սոցիալական քարտեզագրումը և թե ինչպես կիրառեն այն:
- Նշումներ.

- մասնակիցներին խնդրե՛ք վերանայել գյուղի պրոֆիլը: Ըստ այդմ էլ՝
- պատրաստել սոցիալական քարտեզ՝ օգտագործելով հետևյալ ուղեցույցերը.
 - Որտե՞ղ են գտնվում ֆերմաները:
 - Որտե՞ղ են գտնվում տները:
 - Որտե՞ղ են գտնվում գյուղի սոցիալական կառույցները/ենթակառուցվածքները, այսինքն՝ դպրոց, առողջապահական կենտրոն, խանութներ, ճանապարհներ, ոռոգման համակարգ և այլն:
- Ջրատար խողովակներ, եկեղեցի, տրանսպորտ, հաղորդակցման միջոցներ:
- Մասնակիցներին խնդրե՛ք գյուղի հետ քննարկել սոցիալական քարտեզը:
- Ղեկավարությունն ու գյուղացիները հրավիրվում են հանդիպման:

Ընթացակարգ

Սոցիալական քարտեզագրումն իրականացվում է գյուղացիների հետ ակտիվ համագործակցության միջոցով:

Քայլ 1. Պլանավորե՛ք և պատրաստվե՛ք վարժությանը, այսինքն՝ ինչպես է արվելու, որտեղ, և ինչու է անհրաժեշտ այն իրականացնել:

Քայլ 2. Կազմել թիմ սոցիալական քարտեզագրումն անցկացնելու համար (ներգրավե՛ք կանանց և երիտասարդությանը): Թիմին ուղղորդե՛ք այն հարցում, թե ինչպես կատարել վարժությունը, ընդգծե՛ք դրա կարևորությունն ու նպատակը: Քննարկե՛ք, թե ինչ տեղեկատվություն պետք է ներկայացվի սոցիալական քարտեզում, և թե ինչպես է այն կապված ծրագրի հետ՝ ընդգծելով համայնքային անդամներ հնարավորինս շատ ներգրավելու կարևորությունը: Ցանկալի է ունենալ համակարգային կառուցվածք (խորհրդանիշներ, մանրամասներ, թե ինչ է ներկայացվելու):

Քայլ 3. Վարժության համար ընտրե՛ք հարմար վայր և ձևաչափ: Ծատ դեպքերում ֆլիպ չարտի թղթերն ու մարկերները միակ բաներն են, որ կարող է պետք գալ: Համոզվե՛ք, որ կան համապատասխան տարածքներ քարտեզները կախելու համար, որպեսզի դրանց հնարավոր լինի անդրադառնալ ծրագրի ողջ ընթացքում:

Քայլ 4. Ֆասիլիտացրե՛ք աշխատանքն այնպես, որ խրախուսվի մասնակցությունը: Թիմին օգնե՛ք սկսել վարժությունը՝ նրանց հանձնելով գրիչներ ու մարկերներ: Համոզվե՛ք, որ մասնակիցները հասկանում են յուրաքանչյուր քայլ: Նրանք կօգտագործեն նույն հնարքները, երբ սկսեն աշխատել գյուղացիների հետ:

Քայլ 5. Հետևե՛ք, թե ինչպես է ընթանում գործընթացը: Եթե վարժության վերջում նկատեք, որ որոշ բաներ բաց են թողնվել, նրանց հարցրե՛ք այդ մասին: Խրախուսե՛ք քննարկումները, քարտեզների վերլուծությունները, որպեսզի առանձնացվեն առանցքային խնդիրները: Թողե՛ք, որ թիմն ուրույն ձևով պատրաստի քարտեզը:

Քայլ 6. Ընթացքում նշումնե՛ր կատարեք: Համոզվե՛ք, որ կա ընդհանրական պատճենը, և այն փակցված է: Նշե՛ք քարտեզը պատրաստողների անունները և պատրաստման վայրը:

Մեթոդ. ռեսուրսների քարտեզագրում

Տնտեսական զարգացման գործունեության նպատակով քարտեզագրե՛ք ֆիզիկական վիճակը (ճանապարհներ, ջրային ռեսուրսներ, վարելահողեր և այլն) ու բիզնես սեկտորը՝ ներառյալ գյուղատնտեսությունը:

**Կիրառե՛ք վերևում նկարագրված հնարքներն ու գործընթացները:*

Մեթոդ. արժեքների/օգուտի մատրիցա

ՄԵԾ ՕԳՈՒՏ ՀԵՇՏ Է ԻՐԱԳՈՐԾԵԼ

- տնային տնօրինում
- մեծ օգուտ
- հետևել բոլորին

ՄԵԾ ՕԳՈՒՏ ԴԺՎԱՐ Է ԻՐԱԳՈՐԾԵԼ

- պահանջում է շատ աշխատանք կամ մեծ ծախսեր,
- գնահատե՛ք՝ արդյոք այն արժանի է այդքան ջանք գործադրելուն,
- հաշվի՛ առեք խոչընդոտները,
- արժի/չարժի

ՔԻՉ ՕԳՈՒՏ ՀԵՇՏ Է ԻՐԱԳՈՐԾԵԼ

- հեշտ հասանելի,
- որոշակի օգուտ,
- արագ հաջողություններ,
- սայլը տեղից շարժել,
- կատարել բոլորը:

ՔԻՉ ՕԳՈՒՏ ԴԺՎԱՐ Է ԻՐԱԳՈՐԾԵԼ

- հավանաբար չարժի զբաղվել դրանով,
- օգուտն էլ այդքան մեծ չէ,
- ժամանակատար է:

Նախագծերի մշակման չափանիշներ (օրինակ)

- Արտացոլեն համայնքային մասնակցային հետազոտությունը,
- Ունենան 3-6 ամիս տևողություն,
- Հայցեն առնվազն 250 000, առավելագույնը՝ 600 000 ՀՀ դրամ,
- Նպաստեն համայնքում եկամուտների ստեղծմանը՝ ենթակառուցվածքների բարելավմանն ու զարգացմանը,
- Ապահովեն գյուղի բնակչության մաքսիմալ մասնակցությունը,
- Ունենան առնվազն 30 % ներդրում, որից՝
 - առնվազն 20% համայնքի ներդրում,
 - առնվազն 5% գումարային ներդրում,
 - առնվազն 5% նյութական այլ ներդրում:
- Չպետք է վարձատրեն կամ փոխհատուցեն համայնքային ակտիվ խմբերի աշխատանքները:

Գյուղական համայնքների ընտրության չափանիշները /օրինակ/

- 500-2500 բնակչություն,
- համայնքում ծրագրեր իրականացված չլինեն,
- լինեն մինչև 80 կմ հեռավորության սահմաններում,
- բյուջեն կալանքի տակ չլինի,
- ձմռանը ճանապարհների առումով՝ լինի հասանելի:

24-ժամյա ժամացույց

Արդյունավետ կիրառելի միջոց է, եթե խումբը խուսափում է համայնքային խնդիրների մասին խոսելուց (գտնելով, որ իր գործը չէ): Ֆիլիպ չարտի թղթի վրա նկարե՛ք մեծ օղակ, ավելացրե՛ք ժամերը, հարցրե՛ք մասնակիցներին, թե ինչ գործերի վրա է ծախսվում օրվա 24 ժամը և նշե՛ք թղթի վրա: Արդյունքները սովորաբար ցույց են տալիս, որ արթուն ժամերի մեծ մասն անցկացվում է տնից դուրս:

Հարցազրույցներ

Գնահատողական քննախույզ և կիսահամակարգված հարցազրույցներ Հարցազրույցի հարցեր, տեսակներ, հարցաթերթիկ

Հարցաթերթիկներ կազմելիս անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել՝ (1) հարցերը երկիմաստ չլինեն, (2) հնարավոր լինի հարցերին պատասխանել «այո» - «ոչ» տարբերակով, կամ համեմատական սանդղակի 5 կամ 10 միավորից բաղկացած համակարգի միջոցով, (3) տրվող հարցերը լինեն սեղմ ձևակերպված և նպատակաուղղված, (4) հարցաթերթիկը լինի հնարավորին չափ հակիրճ, և (5) մեկնաբանությունների ու առաջարկությունների համար առանձին տեղ հատկացված լինի:

Հարցերի տեսակները

Բաց հարց

Սա այն հարցն է, որին հարցվողը պետք է պատասխանի իր բառերով, ինքնուրույն:

Փակ հարց

Սա այն հարցն է, որին պատասխանելու համար հարցվողը պետք է ընտրի առաջարկված տարբերակներից որևէ մեկը:

Խառը հարց

Սա այն հարցն է, որին պատասխանելու համար հարցվողը կարող է ընտրել առաջարկված տարբերակներից որևէ մեկը կամ որպես այլընտրանք կարող է ավելացնել ինչ-որ առաջարկ, որը նշված չի հարցաթերթիկում:

ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԻԿ

- Գյուղի անվանումը _____
- Հարցաթերթիկը լրացնողի անունը _____
- Հարցաթերթիկը լրացնողի սեռը ☐ Արական ☐ Իգական
- Հարցաթերթիկը լրացնողի տարիքը _____
- Ի՞նչ համայնքային ընդհանուր խնդիրներ կան ձեր գյուղում: Թվարկե՛ք համայնքային երեք խնդիր՝ դասակարգելով դրանք ըստ առաջնայնության (1-խիստ առաջնային, 2- առաջնային, 3- ոչ այդքան առաջնային):
 - 1) _____
 - 2) _____
 - 3) _____

Ի՞նչ լուծումներ եք առաջարկում սույն երեք խնդիրների համար

Լուծում թիվ 1 խնդրի համար _____

Լուծում թիվ 2 խնդրի համար _____

Լուծում թիվ 3 խնդրի համար _____

- Ի՞նչ խնդիրներ ունեն գյուղի երիտասարդները և երեխաները: Թվարկե՛ք երեք խնդիր՝ դասակարգելով

դրանք ըստ առաջնայնության (1-խիստ առաջնային, 2- առաջնային, 3- ոչ այդքան առաջնային):

- 1) _____
2) _____
3) _____

Ի՞նչ լուծումներ եք առաջարկում սույն երեք խնդիրների համար

Լուծում թիվ 1 խնդրի համար _____
Լուծում թիվ 2 խնդրի համար _____
Լուծում թիվ 3 խնդրի համար _____

7. Այլ բնույթի ի՞նչ խնդիրներ կան գյուղում (էկոլոգիա, եկեղեցի, գյուղատնտեսություն և այլն): Թվարկե՛ք երեք այլ խնդիր՝ դասակարգելով դրանք ըստ առաջնայնության (1-խիստ առաջնային, 2- առաջնային, 3- ոչ այդքան առաջնային):

- 1) _____
2) _____
3) _____

Ի՞նչ լուծումներ եք առաջարկում սույն երեք խնդիրների համար

Լուծում թիվ 1 խնդրի համար _____
Լուծում թիվ 2 խնդրի համար _____
Լուծում թիվ 3 խնդրի համար _____

8. Կցանկանա՞ք մասնակցել ձեր համայնքի խնդիրների լուծմանը:

☐ Այո ☐ Ոչ

9. Եթե այո՛, ապա ո՞ր հիմնախնդրի լուծմանը կցանկանայիք մասնակից լինել:

համայնքային ընդհանուր խնդիրներ ☐

երիտասարդների և երեխաների հիմնախնդիրներ ☐

այլ բնույթի խնդիրներ (նշե՛ք կոնկրետ խնդիր) _____ ☐

այլ բնույթի խնդիրներ (նշե՛ք կոնկրետ խնդիր) _____ ☐

այլ բնույթի խնդիրներ (նշե՛ք կոնկրետ խնդիր) _____ ☐

10. Եվ ինչո՞վ կկարողանաք օգնել, որպեսզի վերը նշված խնդիրը լուծվի.

- կտրամադրեմ իմ ժամանակը ☐ օրական քանի՞ ժամ) _____
- կտրամադրեմ շինարարական գործիքներ և կամ տեխնիկա ☐ (ի՞նչ և ի՞նչ քանակությամբ)
- որոշակի ֆինանսական ներդրում կանեմ ☐ (որքա՞ն) _____
- կտրամադրեմ շինանյութ ☐ (ի՞նչ և ի՞նչ քանակությամբ) _____
- այլ _____

11. Այլ մտքեր, լրացումներ _____

Հանդիպման արդյունավետության մեթոդներ – GRIP /ԼՂՄԳ/

ԼՂՄԳ /GRIP/ հարցում – ծրագրային թիմերի կամ խմբերի միջոցով պարզել խմբային արդյունավետությունն ու փոխադարձ ըմբռնողականությունը: ԼՂՄԳ -ն /GRIP/ պետք է քննարկել յուրաքանչյուր հանդիպման սկզբում, քանզի նպատակները կարող են փոփոխվել յուրաքանչյուր հանդիպման ժամանակ, և խումբն անարդյունավետ կլինի, եթե այնտեղ չկա փոխադարձ ըմբռնողականություն:

Նպատակներ (տեսլական, առաքելություն, խնդիրներ)

- Արդյոք թիմի առաքելությունն ու նպատակները հասկանալի և ընդունված են բոլոր անդամների կողմից:
- Համահունչ են արդյոք առաքելությունն ու նպատակները թիմային մթնոլորտին:

Դերեր (աշխատանքի բաշխում)

- Արդյոք դերերն ու պարտականությունները հստակեցված ու հասկանալի են:
- Արդյոք առաջադրված դերերը բխում են թիմի առաքելությունից և նպատակներից:
- Արդյոք թիմի անդամներն օժտված են համապատասխան կարողություններով և ռեսուրսներով, որպեսզի կարողանան իրականացնել իրենց պարտականությունները:

Միջանձնային հարաբերություններ (անհատական ոճեր)

- Արդյոք թիմի անդամների միջև հարաբերությունները հիմնված են առողջ և աջակից մթնոլորտի վրա:
- Տիրո՞ւմ է արդյոք վստահության բաց և ընդունելի մթնոլորտ:
- Կա՞ հանգամանք, որ փաստում է այն մասին, որ թիմում գնահատվում է բազմազանությունը:
- Արդյոք խմբի անդամներն աջակցո՞ւմ են միմյանց և թիմին՝ որպես ամբողջություն:

Գործընթացներ (օրինակ՝ որոշումների կայացում, խնդիրների լուծում, հաղորդակցություն)

- Արդյոք թիմային գործընթացներն ու ընթացակարգերը (այնպիսի հարցերում, ինչպիսիք են խնդիրների լուծումը, որոշումների կայացումը, կոնֆլիկտների լուծումը և այլն) ընդունելի՞ են բոլորի կողմից, և արդյոք աջակցո՞ւմ են դրանք թիմի առաքելությանն ու նպատակներին:
- Արդյոք թիմը հասկանո՞ւմ է՝ ինչպես են կայացվում որոշումները, ու ինչպես է ղեկավարվում աշխատանքը:
- Արդյոք անդամները պատասխանատո՞ւ են իրենց կատարած աշխատանքի համար:

Ո՞րն է մեր նպատակը: Ինչի՞ կհասնենք:

Ով ինչ է անում:

Ինչպիսի՞ն են միջանձնային հարաբերությունները:
Արդյոք դրանք կառուցված են ձիշտ սկզբունքով:

Ինչպե՞ս ենք այն իրականացնելու, որոշումներ
կայացնելու, խնդիրներ լուծելու և հաղորդակցվելու:

Հանդիպման հիմնարար կանոններ

Նպատակ: Համոզվե՞ք, որ ժողովներն արդյունավետ են, և բոլոր մասնակիցները ներգրավված են աշխատանքներում:

Առաջարկվող հիմնարար կանոններ՝

- լինել բաց, ազնիվ և աջակից,
- կենտրոնանալ խնդրի և ոչ անձի վրա,
- խրախուսել բոլորի մասնակցությունը,
- շարժվել համընթաց, ոչ մի կռվազան պատմություն,
- լսել,
- խոսել հերթով. խուսափել մյուսներին ընդհատելուց,
- ժողովների ժամանակ խուսափել կողմնակի խոսակցություններից,
- համատեղ աշխատանքով հասնել համաձայնության. լռությունը չի ենթադրում համաձայնություն,
- ներկայացնել առաջարկներ և գաղափարներ,
- պահել գաղտնիությունը,
- ռիսկի դիմել. չսահմանափակվել մտածելու կամ գործելու հնացած մեթոդներով,
- պատրաստ լինել պատասխանատվություն ստանձնելու,
- հարգել ժողովի ժամանակային ուղեցույցերը,
- կենտրոնանալ լուծումների վրա:

Արձանագրության ձև

Ամիս, ամսաթիվ	Նպատակ*
Ժողովի ղեկավար	Քարտուղար
Այլ մասնակիցներ	
օրակարգային հարցեր	Որոշումներ կամ գործողություններ.
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.

*Նկատառում: Նպատակը/խնդիրը պետք է հստակ ներկայացված լինի, որպեսզի յուրաքանչյուրը գիտակցի՝ ինչո՞ւ է ներկա գտնվում:

Առաջադրման ձև գյուղի համայնքային ակտիվ խմբի առաջադրման ձև

Առաջադրում եմ հետևյալը.

Հանձնաժողովի առաջնորդ _____

Գանձապահ _____

Քարտուղար _____

Հանձնաժողովի ղեկավարներ՝

(Հանձնաժողովի անվանումը) _____

(Հանձնաժողովի անվանումը) _____

(Հանձնաժողովի անվանումը) _____

(Հանձնաժողովի անվանումը) _____

Ամիս, ամսաթիվ _____

Միմյանց լրացնող գնահատում (Pair-wise ranking)

Սա մի մեթոդ է, որը գյուղացիներին օգնում է հստակեցնելու առաջնայնությունները (այսինքն՝ խնդիրները, կարիքները, գործողությունները և այլն): Գնահատումը կարելի է իրականացնել առանցքային տեղեկատվությունների կամ գյուղացիների խմբի հետ՝ ներկայացնելով շահերի միախառնում: Այն կարելի է նաև իրականացնել՝ նկատի ունենալով սեռային պատկանելությունը և հստակեցնելով նախապատվություններն ըստ սեռի: Գյուղացիները կարող են հասարակ խնդիրները գնահատել կիսահամակարգված հարցազրույցների միջոցով: Ավելի բարդ խնդիրների դեպքում գնահատումը կարելի է իրականացնել զույգային իմաստուն գնահատման մեթոդի օգնությամբ:

Միմյանց լրացնող գնահատման օրինակ

Խնդիրներ	1	2	3	4	5	Քանի՞ անգամ է նշվել	Գնահատում
1. Զուր և հիգիենա	-	2	1	4	1	2	3
2. Հիմնական ծանապարհն անանցանելի է վատ եղանակների պարագայում		-	2	4	2	3	2
3. Արոտավայրը շատ հեռու է			-	4	5	0	5
4. Գյուղում կան սահմանափակ աշխատատեղեր				-	4	4	1
5. Գյուղատնտեսական բարենպաստ կարծ սեզոն					-	1	4

Որո՞նք են մեկը մյուսին լրացնող գնահատման ընթացակարգային քայլերը:

Քայլ 1. Ընտրե՛ք գնահատման վայր և ժամանակ, երբ բացակայում են վարժություններին խանգարող կամ շեղող գործոնները:

Քայլ 2. Փնտրե՛ք առանցքային տեղեկատվություն և տեղեկատվությանը տիրապետող գյուղացիներ, ովքեր ցանկանում են և կարող են մասնակցել գնահատման վարժությանը: Ապահովե՛ք գյուղական լավ ներկայացուցչություն՝ տարբեր սեռերի, սոցիալական տարբեր խավերի ներկայությամբ:

Քայլ 3. Նախքան սկսելը բացատրե՛ք և համաձայնության եկե՛ք վարժության նպատակների և խնդիրների շուրջ: Գյուղացիներին համառոտ բացատրե՛ք՝ ինչպե՛ս կատարել վարժությունը, ինչպես նաև ակնկալվող արդյունքն ու կիրառությունը:

Քայլ 4. Գյուղացիներին խնդրե՛ք պատրաստել և ներկայացնել խնդիրների ցուցակ, որոնք պետք է գնահատվեն:

Քայլ 5. Պատրաստե՛ք մեծ թղթի կամ գրատախտակի վրա մատրիքս: Մատրիքսի վերևի հատվածի ձախ կողմում նշե՛ք խնդիրները:

Քայլ 6. Գյուղացիների նախապատվություններն իմանալու նպատակով համակարգե՛ք խնդիրների համեմատման գործընթացը: Ձախ կողմում ներկայացված առաջին խնդիրը կհամեմատվի վերևում ներկայացված բոլոր խնդիրների հետ: Կրկնե՛ք գործընթացը, մինչև համեմատվեն բոլոր խնդիրները:

Քայլ 7. Գրառե՛ք՝ քանի անգամ է կարևորվում /նշվում տվյալ խնդիրը: Ընդհանրացրե՛ք նախապատվություններն ու դրանք գնահատե՛ք համապատասխանաբար:

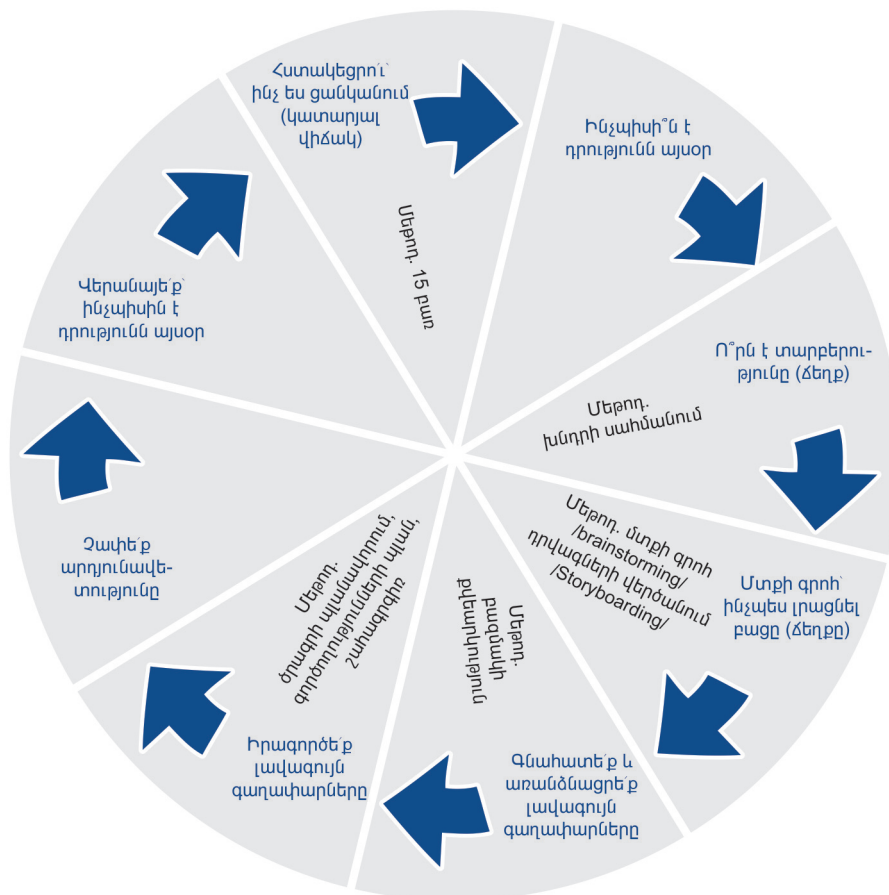
Քայլ 8. Տեղեկատվության ստուգման համար վարժության ընթացքում խրախուսե՛ք քննարկումները: Գյուղացիներին խնդրե՛ք հիմնավորել իրենց ընտրությունն ու առանձնացնել դրա պատճառները:

Քայլ 9. Քննարկմանը հատկացրե՛ք բավարար ժամանակ: Մի՛ շտապեցրե՛ք:

Քայլ 10. Վարժության վերջում գյուղացիների հետ համառոտ քննարկե՛ք, վերլուծե՛ք և ամփոփե՛ք արդյունքները:

Քայլ 11. Գրանցե՛ք վարժության մանրամասները՝ դրանց հետագայում անդրադառնալու համար:

Պլանավորման մոդել

Բաղադրիչներ

- Ցանկալի վիճակ – Սա արտացոլում է կազմակերպության, պլանավորման գործընթացում ներգրավված բաժնի/խմբի տեսլականը: Սա «ինչպիսին պետք է լինի» վիճակն է: (Co X-ը հայտնի է հաճախորդների իր հիանալի սպասարկմամբ): Կարող է տեսլականի նման լայնածավալ չլինել, այլ հանդես գալ պարզապես մի ցուցակի տեսքով, որտեղ ներկայացված են՝ ինչպիսին կլինեն կազմակերպության տարբեր մասերը, եթե հասնեն ցանկալի վիճակին:
- Ներկա վիճակ – Սա ներկա դրության նկարագրությունն է: Այն պետք է նկարագրվի շատ հստակ՝ օգտագործելով վարքագիծն արտահայտող գնահատողական բառեր (այսինքն՝ «հաճախորդները գոհ չեն» արտահայտության փոխարեն ասել «հաճախորդներն ասում են՝ ձեր աշխատակիցները ծանոթ չեն ձեր արտադրանքներին»): Սա պետք է ուղեկցվի մանրամասն քննարկմամբ: Արդյունավետ է նաև SWOT վերլուծության անցկացումը՝ հստակեցնելու ուժեղ և թույլ կողմերը և այլն:
- Սահմանե՛ք բացը (ձեռքը) – Նկարագրե՛ք՝ ինչ պետք է լինի ցանկալի վիճակին հասնելու համար (այսինքն՝ հաճախորդներն ասում են՝ ձեր աշխատակիցները լավ ծանաչում են ձեր արտադրանքն ու արագ տեղեկատվական աջակցություն են տրամադրում): Պետք է նկարագրել կազմակերպության տարբեր բնագավառներում առկա բացերը:
- Մտքի գրոհ բացը լրացնելու վերաբերյալ – Կազմակերպե՛ք մտքի գրոհ՝ յուրաքանչյուր բաց կամ թերի կողմ լրացնելու, հավելելու կապակցությամբ:
- Գնահատե՛ք արդյունքներն ու առանձնացրե՛ք առաջնահերթությունները – Նախ, որպեսզի համոզվենք, որ բոլոր գաղափարներն ընկալվել են, վերանայե՛ք դրանք և անհրաժեշտության դեպքում հղե՛ք պարզաբանող հարցեր: Այնուհետև առանձնացրե՛ք առաջնահերթությունները: Ցուցակը կրճատելու համար կարելի է օգտագործել բազմակի քվեարկության մեթոդը: Հետո քննարկե՛ք արդյունքում ստացված ամենաառաջնայինները: Կրճատված ցուցակի համար օգտագործե՛ք ծախսի/օգուտի առնվազն մեկ մեթոդ:
- Ստացված արդյունքներից ընտրե՛ք 3 – 5-ը և պլանավորե՛ք գործողությունները – Հիմնվելով առաջնահերթությունների առանձնացման վարժությունների վրա՝ խումբը պետք է իրականացման փուլի համար ցուցակից ընտրի առավելագույնը 5 խնդիր: Յուրաքանչյուր արդյունքի համար պետք է մշակել գործողությունների մանրամասն պլան (հիմնովին մանրամասնված՝ ով, ինչ, որտեղ, երբ, ինչպես):
- Իրագործե՛ք արդյունքները – Գործընթացի առաջնորդը պետք է հետևողական վերաբերմունք որդեգրի պլանների իրականացումը երաշխավորելու համար:
- Չափե՛ք արդյունավետությունը – Օգտագործե՛ք չափման բազմաթիվ մեթոդներ (հաճախորդներ, աշխատակիցներ, ֆինանսական և այլն):
- Անհրաժեշտության դեպքում ուղղե՛ք գործողությունների պլանը – Չափման արդյունքներով պայմանավորված՝ կարող է առաջանալ քննարկումների և այս մոդելի կիրառությամբ նվիրված խորհրդակցության անցկացման անհրաժեշտություն:
- Վերագնահատե՛ք ներկա վիճակը – Խմբի անդամները պետք է դիտարկեն աշխատանքների արդյունքները՝ պարզելու՝ արդյոք վիճակը բարելավվել է, մնացե՞լ է նույնը, թե՞ ավելի է վատացել: Սա անհրաժեշտ է հաջորդ պլանավորման շրջանի համար:

Առաջնայնությունների սահմանման մոդել

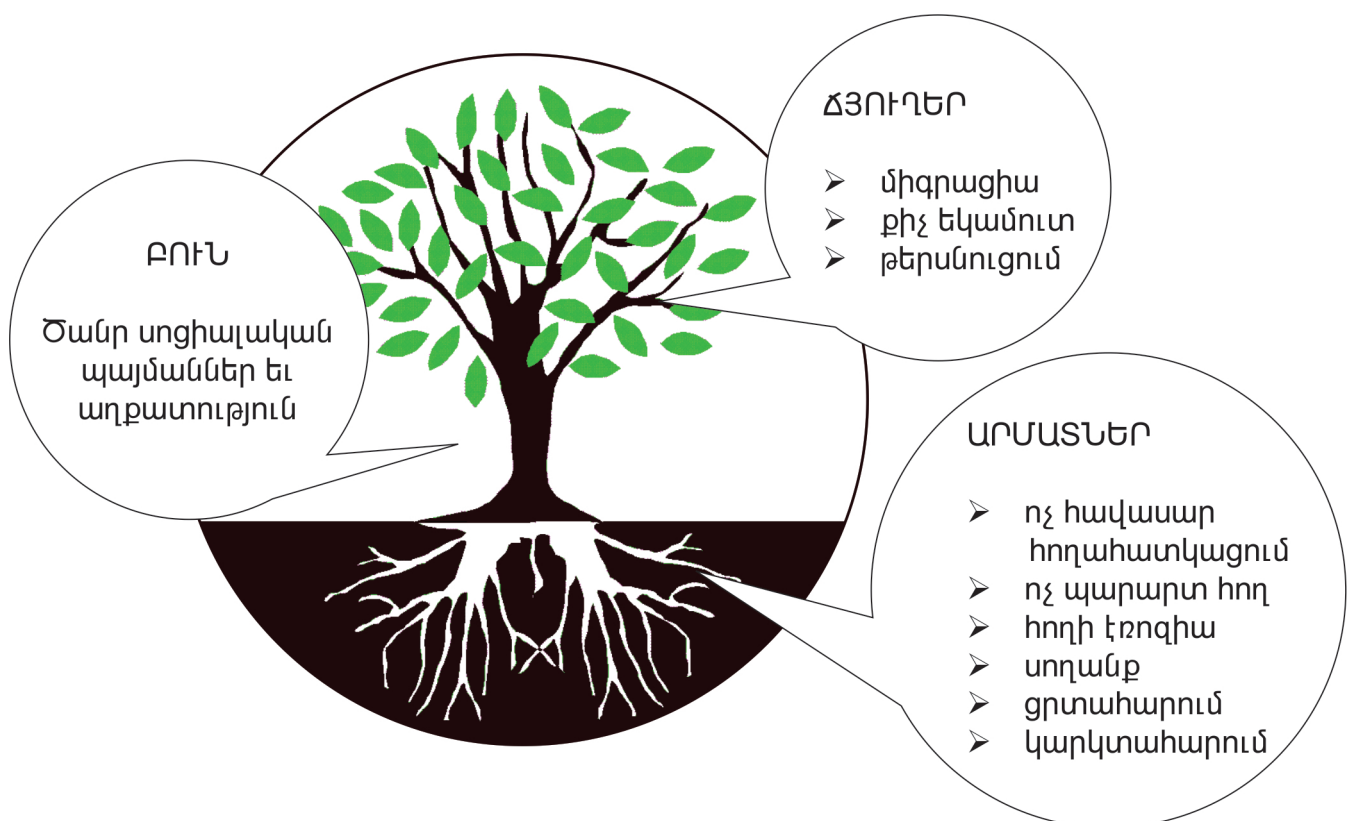
Մտավոր գրոհ և առաջնայնություն

«Մտավոր գրոհ»-ը ակտիվ քննարկում է, որը նպատակ ունի հավաքել որքան հնարավոր է շատ մտքեր և կարևոր քայլ է ստանալ հիմնախնդիրների լուծումներ հենց մասնակիցներից: «Մտավոր գրոհ»-ի կարևոր կանոնն այն է, որ սխալ կարծիքներ չկան: Մտավոր գրոհից հետո կարելի է բնակիչներին խնդրել, որ իրենց առաջարկած լուծումները փակցնեն նախօրոք պատրաստված աղյուսակի վրա (տե՛ս ներքոհիշյալ աղյուսակը):

	ՀԻՄԱ	ՄՈՏ ԱՊԱԳԱՅՈՒՄ	ՈՒՇ
Մենք կարող ենք ինքնուրույն անել:			
Մենք կարող ենք անել, բայց աջակցության/օգնության կարիք ունենք:			
Մենք կարող ենք անել, բայց գումարի կարիք ունենք:			
Մենք կարող ենք անել՝ համագործակցելով իշխանության ներկայացուցիչների հետ:			
Մենք չենք կարող անել, բայց կարող ենք խնդրել իշխանության ներկայացուցիչներին կամ այլ գործակալությունների, կազմակերպությունների որպեսզի օգնեն մեզ:			
և այլն....			

Հիմնախնդիրների ծառ

«Հիմնախնդիրների ծառ» հետազոտության տեսակը վիզուալ մեթոդ է՝ վերլուծելու կապը համայնքային խնդիրների և հիմնախնդիրների միջև: Սույն մեթոդը կիրառվում է բացահայտելու հիմնախնդիրները և դրանց ազդեցությունը համայնքի վրա: Սիմվոլիկ ծառի բունը խնդիրներն են, արմատները դրանց պատճառներն են, իսկ ծյուղերը խորհրդանշում են նույն խնդիրների ազդեցությունը

Ծրագրի պլանավորման շրջան

Այս ձևաչափը ենթադրում է, որ դուք արդեն ընտրել եք խնդիրն ու հստակեցրել ցանկալի արդյունքը:

Ծրագրի սահմանում

- Հստակ շարադրեք ծրագրի կարիքը՝ ներառյալ ցանկալի վերջնական արդյունքը (նպատակ):
- Շարադրեք՝ ինչ կոնկրետ արդյունքներ եք ակնկալում և ինչպես եք դրանք չափելու (առավելագույնը 4-5):
- Նկարագրեք՝ ինչ է ներգրավված ծրագրում (ինչ եք անելու և ինչ ոչ):
- Նկարագրեք կատարվելիք աշխատանքները հստակ ժամանակացույցով:
- Սահմանափակումները (արտաքին գործոնները, որոնք պետք է հաշվի առնել):
- Ենթադրություններ:

Հիմք: Պատասխանե՛ք ծրագրի «ինչո՞ւ» հարցին: Այն պետք է ներառի օգուտը, հաշվի առնված և մերժված տարբերակները, ընդհանուր ժամանակն ու ծախսերը:

Դերեր և պարտականություններ. Ներկայացրե՛ք ծրագրի ղեկավարին և հիմնական մասնակից անձանց:

Նախնական պլան

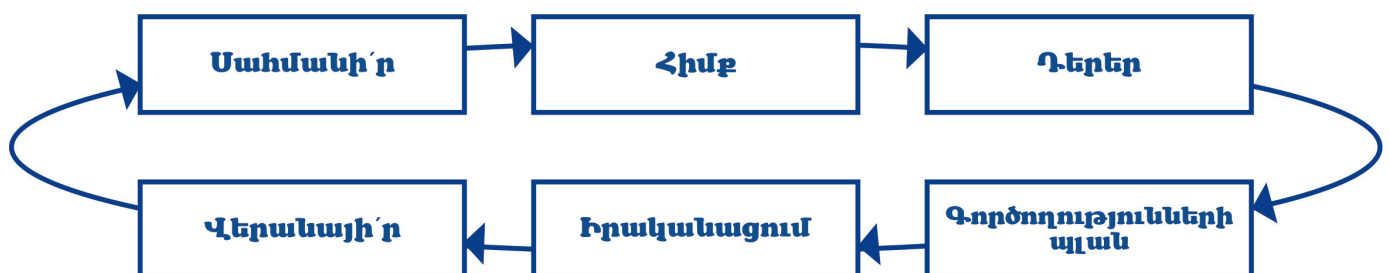
- Առաջադրանքներ. ներկայացրե՛ք առանցքային առաջադրանքները, որոնք բխում են խնդիրներից /արդյունքներից (առավել ընդգրկում ծրագրերի համար ներկայացրեք տրամաբանական հենքը / logframe/):
- Մարդկային ռեսուրսներ. ներկայացրե՛ք գործողությունների օրերը, յուրաքանչյուրի համար մարդկանց թիվն ու այն համակցեք առաջադրանքների ցուցակին:
- Ժամատախտակ. մշակե՛ք Գանտի աղյուսակ, որը կներկայացնի հիմնական աշխատանքները, ժամանակահատվածն ու պատասխանատու անձանց:
- Բյուջե՝. համակցե՛ք առաջադրանքների ցուցակին:
- Ներկայացրե՛ք ռիսկերն ու անկանխատեսելի գործոնները:
- Ծրագրի մոնիտորինգ և գնահատում:

Իրականացում

- առաջընթացի հսկողության նպատակով առանձնացրե՛ք ստուգակետեր,
- պլանավորե՛ք պարբերական հաշվետվություն,
- կատարե՛ք համապատասխան ընթացիկ ուղղումներ:

Վերանայում

- Գնահատե՛ք, համեմատե՛ք իրական բյուջեի հետ, պատրաստե՛ք վերջնական հաշվետվությունը, արդյունքները համեմատեք խնդիրների հետ:

ՈՒԹՅՍ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես կիրառել: Համայնքում բիզնես հնարավորությունների քննարկման ժամանակ վերլուծությունները կառուցվեն հենց համայնքի ուժեղ/թույլ կողմերի վերաբերյալ (օրինակ՝ ինչն է գյուղում լավ ստացվում): Առկա բիզնեսների պարագայում կիրառվեն այն՝ վերլուծելով կոնկրետ բիզնեսն ու տեղեկատվությունն հիմնվելով նախորդ փորձերի վրա: Առաջարկված բիզնեսի համար հետազոտվեն շուկայի հնարավորություններն ու հենց բիզնեսը:

Ուժեղ կողմեր Ի՞նչն է ձեզ մոտ լավ ստացվում: Ի՞նչ եզակի ռեսուրսներ կարող եք առաջարկել: Ի՞նչն են մյուսները գնահատում որպես ձեր ուժեղ կողմ:	Թույլ կողմեր Ի՞նչը կարելի է բարելավել: Որտե՞ղ են նկատվում ռեսուրսների պակաս: Ի՞նչ թերություններ կարող են տեսնել մյուսները ձեզանում:
Հնարավորություններ Ի՞նչ լավ հնարավորություններ են հասանելի ձեզ: Ինչպե՞ս կարող եք առավելության հասնել: Ինչպե՞ս կարող եք ձեր ուժեղ կողմերը վերածել հնարավորությունների:	Սպառնալիքներ Ի՞նչը կարող է վնասել ձեզ: Ինչպիսի՞ն է մրցակցությունը: Ինչպիսի՞ սպառնալիք են ընկերներդ նկատում ձեր պարագայում:

Համաձայնության հասնելու հնարքներ

Երբ համայնքային ակտիվ խումբը ներգրավված է որոշումներ կայացնելու որևէ հանդիպման ընթացքում, առաջանում է համաձայնության հասնելու ուղիների որոնման կամ պատենշները հաղթահարելու անհրաժեշտություն: Որպես ՆԴՄԳ /GRIP/ գործընթացի մաս՝ նախքան որոշումներ կայացնելը խմբում պետք է հասնել համաձայնության:

Գոյություն ունեն բազմաթիվ մեթոդներ, որոնք թիմը կարող է կիրառել՝ կախված խնդրի կարևորությունից: Բոլոր մասնակիցները պետք է հնարավորություն ունենան արտահայտելու իրենց մտքերն ու ստանալու համապատասխան տեղեկատվություն: Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով՝ ընտրվում է ամենանպատակահարմար մեթոդը:

Կիրառումը

Քվեարկում	Սա կարելի է կիրառել փոքր խնդիրների դեպքում, և որոշումը կայացվում է ձայների մեծամասնությամբ: Քանի որ որոշումը կայացվում է մեծամասնության կողմից (51%), այն կարող է մեծ աջակցություն չգտնել մյուսների շրջանում (49%): Այս մեթոդը կարող է կոտրել խմբի համագործակցության ոգին:
Բազմակի քվեարկում	Հնարքն արդյունավետ է, երբ անհրաժեշտություն է առաջանում ուսումնասիրելու բարձրաձայնված խնդիրները (օրինակ՝ խնդիրների ընտրության գործընթացում): Թիմի անդամները հստակեցնում են՝ քանի խնդիրներ են արտահայտելու, այնուհետև յուրաքանչյուր անձի տրվում է ձայների հստակ քանակություն, և նա կարող է քվեարկել՝ համաձայն թիմում նախօրոք հստակեցված կանոնների: Մեթոդի թերությունն այն է, որ այն անձինք, ովքեր վերջում են քվեարկում, կարող են ավելի մեծ ազդեցություն ունենալ վերջնական արդյունքի վրա:
Պատվիրակություն	Քանի որ թիմը ենթախմբին կամ անհատին վստահում է որոշում կայացման գործը, ուստի անհրաժեշտ է թիմի անդամների միջև վստահության բարձր մակարդակ ապահովել: Այս մեթոդը կարող է արդյունավետ լինել, երբ թիմը գտնվում է խնդրի իրականացման բարձր փուլում, կամ երբ խնդիրը և կայացվելիք որոշումը պահանջում են կոնկրետ գիտելիքներ և փորձ:
Համաձայնություն	Թիմի անդամները համաձայնում են որոշակի վճռի շուրջ, քանզի նրանք հավատում են, որ իրենց կարծիքը լավ է, և որ կայացված որոշումը ամենանպատակահարմարն էր տվյալ իրավիճակի համար: Այս մեթոդը պահանջում է ֆասիլիտացիայի գերազանց հմտություններ և թափանցիկ գործընթաց, որ թույլ է տալիս յուրաքանչյուրին արտահայտել իր տեսակետը: Յուրաքանչյուրը պետք է համաձայնի որդեգրելու «արդար խաղի կանոնները»՝ շարժվելով դեպի համընդհանուր կարծիքի հիման վրա կայացված որոշումը, ոչ թե անընդհատ առաջ տանելով միայն մեկի տեսակետը: Այս մեթոդը հաջող իրականացում երաշխավորող ամենահզոր միջոցն է՝ հաշվի առնելով որոշում կայացնելու գործընթացն ու թիմի բոլոր անդամների աջակցությունն այդ գործում:

Հավելված 2

Հետխորհրդային երկրներում համայնքային ակտիվ խմբերի ստեղծման հիմնական խնդիրներն ու ներկայացվող առաջարկությունները

Ինչո՞ւ է ծխական հասարակական խորհուրդների /ԾՀԽ/ ստեղծումը դժվար հետխորհրդային տարածքներում:

ԾՀԽ-ն համայնքային մոբիլիզացիայի մեթոդ է, որը լիովին հիմնված է կաթողիկե սոցիալական ուսմունքի վրա: Քրիստոնեական արժեքների ուսուցանումը նրանց, ովքեր վերջին յոթանասուն տարիներին մերժել են Աստծո գոյությունը, շատ դժվար մարտահրավեր է: Երկրորդ դժվար մարտահրավերը, որին մենք դիմակայում ենք, բացի հետխորհրդային շրջանում ԾՀԽ ստեղծելուց, այն է, որ միաժամանակ խրախուսվում է բնակչության դեմոկրատացումը: Նրանք, ովքեր ապրել են խորհրդային ժամանակաշրջանում, ընկնում են բոլորովին տարբեր քաղաքական դեկավարման կառուցվածքի տակ, որն ավելի հիեարիսիկ է և ներառում է տարբեր պարտականություններ, քան թե պահանջվում է քաղաքացիներից այսօր:

Կոմունիզմից ժողովրդավարություն անցումային ժամանակաշրջանի ընթացքում ի հայտ եկան սոցիալ-տնտեսական շատ թերություններ՝ բնորոշ նման քաղաքական փորձություններին: Այն ներառում է խիստ սակավաթիվ, բայց հարուստ անձանց/մաֆիա/ տնտեսական մոնոպոլիաները, կոռուպցիայի բարձր տոկոսը, անարդար ընտրությունները և այլն: Այս թերություններից յուրաքանչյուրը ազդում է միջավայրի վրա, որը խոչընդոտում է համայնքի կազմակերպման զարգացումը: Համայնքի անդամներն աստիճանաբար դադարում են հավատալու, որ իրենք ի վիճակի են որևէ էական փոփոխություն անելու: Նրանք կա՛մ վերադառնում են իրենց «կրիայի պատյանին», կա՛մ ինտեգրվում են սոցիալական վերոնշյալ որևէ երևույթի՝ ի նպաստ ավելի լավ կյանքի:

Ուսուցանողները պետք է խուսափեն սովետական ժամանակաշրջանը քննադատելուց, քանի որ շատերը կարոտախտ ունեն այդ ժամանակների հանդեպ: Մենք պետք է ամբողջովին ընդունենք, որ մարդիկ ներքևի աստիճանում չեն զգացել խորհրդային Միության դեստրուկտիվ՝ կազմալուծող էությունը, և ավելին, նրանք վայելել են դրական ասպեկտները, այն է՝ կարողացել են վաստակել և հեշտությամբ ապրել: Նրանք սովորել էին այն իրավիճակին, որ իրենց տնտեսական կյանքը կազմակերպված էր, միայն անհրաժեշտ էր որոշակի հարմարեցումներ և պարզապես ապրել:

Իրավիճակն այնքան երկար է շարունակվում, որ մի քանի սերունդ դեռևս նույն անտարբեր զգացմունքներով են ապրում. «Ինչ-որ մեկը պետք է ինչ-որ մի բան անի իրենց համար»: Այս զգացմունքայնությունը սաստկացրել էր այն «հանրային բարիքի» գաղափարը, որը լիովին դուրս էր մղվել բնակչության մտածելակերպից: Քանի դեռ պետությունը կրում էր տնտեսության և հասարակության բոլոր կողմերի պատասխանատվությունը, մարդիկ որևէ բան որպես իրենց սեփականություն չէին գիտակցում:

Օրինակ, շատ համայնքներում անցումային շրջանում քարը, ցեմենտը, այլ շինարարական նյութեր տառաջիկորեն հեռացվում էին շենքերից վաճառելու նպատակով, այսպիսով, շենքերը դարձնելով բնակության համար վտանգավոր: Այս նույն համայնքները սպասում են, որ որևէ մեկը կգա ու կվերականգնի իրենց քանդված տները: Մենք հոգեբանորեն պատասխանատվություն ենք կրում միայն այն ամենի համար, ինչը պատերի ներսում է, իսկ մնացածը, ինչը պատերից դուրս է, համարում ենք պարզապես ուրիշի պատասխանատվությունը: Ուսուցանողները պետք է կենտրոնանան վերականգնելու «հանրային բարիքի» զգացումը համայնքի անդամների մեջ: Կան տարբեր վարժություններ այս ամենն առաջ տանելու համար: Օրինակ՝ մեր ուսուցանողները համայնքի անդամների որոշակի խմբի հետ հաշվարկեցին այն ժամանակը, որ մարդիկ անցկացնում են տանը և դրսում: «Ներառյալ ութամյա քունը, հինգ ժամ երեկոյան և երկու ժամ առավոտյան մարդիկ անցկացնում են տանը, իսկ մնացած ինը ժամը՝ դրսում: Մենք լիովին անտեղյակ ենք այն միջավայրին, որտեղ անցկացվում է մեր կյանքի մեծ մասը»: Այս մեթոդը օգտակար է եղել շատ համայնքներում, բայց նորից անհրաժեշտ է անհատական մոտեցում յուրաքանչյուր համայնքին: Կա մեկ ուրիշ պրոբլեմ, որ մեր ուսուցանողները պետք է հաշվի առնեն համայնքներում աշխատելիս: Սովետական Միությունում չկային հասարակական կազմակերպություններ: Խորհրդային կարգերի անկումից հետո շատ ՀԿ-ներ ստեղծվեցին: ՀԿ-ներից շատերը գործում էին համայնքներում, որպեսզի ինտեգրեին մտադրված փոփոխությունները, համենայն դեպս, նրանք հաճախ արդյունավետ չէին և հազվադեպ էին էական փոփոխություններ բերում համայնքերի կյանքում:

Համայնքային զարգացման բամաթիվ ծրագրեր իրականացվում են տարբեր վայրերում, առանց տեղական համայնքներին ներգրավելու և հաշվի առնելու համայնքի անդամների տեսակետները՝ կապված համայնքային զարգացման հետ: Վերջին հաշվով, համայնքի անդամները կրկին այն տպավորություն են ստանում, որ ինչ-որ կազմակերպություն պատասխանատվություն է ստանձնել իրենց համայնքի զարգացման համար: Իրականում քիչ տարբերություն կա՝ այդ հաստատությունը ՀԿ է, թե՞ պետություն:

Համաձայն ենք, որ սա ընդհանրացում է: Համենայն դեպս, վերջապես մենք պետք է ընդունենք, որ սա իրականություն է համայնքների մեծ մասում որևէ էական փոփոխություն անելու համար: Եթե մենք չհասկանանք այս պրոբլեմները, ապա հեշտությամբ կարող ենք որակազրկել համայնքի անդամներին որպես ունակ/կարող և ավելին, կարող ենք բաց թողնել որ այս մարդկանց մտածելակերպը փոխելու հնարավորությունը: Մենք պետք է ունենանք այն հեռանկարը, որ հետխորհրդային ժամանակների քաղաքացիները հաճույքով կաշխատեն իրենց համայնքների օգտին և կնպաստեն իրենց երկրի ընդհանուր զարգացմանը:

Մենք սկսել ենք մեր աշխատանքը՝ իրապես հավատալով, որ գործունեք մի ազգի հետ, որը տնտեսական մեծ կարողություն ունի: Մարդիկ, եթե ընդունեն ճիշտ մոտեցում համայնքային զարգացման հանդեպ՝ հաշվի առնելով իրենց ապրած ծանր տարիները, անկասկած, կկարողանան էական փոփոխություններ անել:

Հրամայական է, որ մենք համայնքի անդամներին բացատրենք՝ կոմունիստական և կապիտալիստական համակարգերի միջև եղած տարբերությունը՝ ցուցադրելով, թե ինչու էր կոմունիզմը օգտակար որոշակի ժամանակաշրջանի համար և ինչու է ոչ արդյունավետ այսօր: Մենք պետք է բացատրենք՝ ինչպիսին է այսօրվա համակարգը, ինչպես պետք է ապրենք այս համակարգում և ինչպես պետք է աշխատենք հետագայում:

Փոփոխություն մտցնելը մարդկանց մտածելակերպում երկար և նուրբ գործընթաց է, որն իրականացնելու համար համայնքի հետ աշխատող ուսուցանողների թիմը պետք է ունենա մի գաղափարախոսություն: Ուսուցանողները պետք է խոսեն նույն լեզվով և արտահայտեն նույն տեսակետները: Միայն այս դեպքում կարող են համոզիչ երևալ համայնքին: Նրանք պետք է համապատասխան ժամանակային գրաֆիկ մշակեն յուրաքանչյուր համայնքի համար: Օգտագործվող գործիքները պետք է մշակվեն՝ ելնելով համայնքի անհատական կարիքներից և բնութագրից: Ամենակարևոր դասը ուսուցանողների համար համբերատար լինելն է: Պետք է հիշել, որ մարդկանց վերաբերմունքը ձևավորվել է երկար տարիների ընթացքում, և դրական փոփոխությունը նույնպես պահանջում է ժամանակ: Տվե՛ք ժամանակ: